

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 31 DECEMBER 1919

No. 209

INHOUD

	Blz.
WAARHEEN? door <i>E. Heldring</i>	1205
Het draadloos Wereldverkeer door <i>J. Corver</i>	1208
Nederland-Argentinië door <i>Jan Schilthuis</i>	1211
De Ontwikkeling van het Koninkrijk Roemenië II door <i>Prof. Dr. H. Blink</i>	1212
De Concentratiebeweging in de Engelsche Scheepvaart ..	1215
De Rijksmiddelen	1217
AANTEKENINGEN:	
La richesse qui fait la ruine (Zwitsersche valutazorgen)	1218
Nationaliteitsmerk in Zweden	1218
Stand der cultures en uitvoer in Suriname	1218
De economische toekomst van Albanië	1218
Spoorwegplannen in Zuid-Amerika	1219
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	1220
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	1221
Resumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics“	1222
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmaatschappijen ..	1222
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1223—1229
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: G. E. Huffnagel.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.

Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

BERICHT.

De Raad van Beheer van het Instituut heeft met
ingang van 1 Januari a.s. aan den heer G. E.
Huffnagel, tot dusver als Secretaris-Redacteur
van het Weekblad aan het secretariaat verbonden, op
zijn verzoek, wegens verandering van werkkring, als
zoodanig ontslag verleend. De Raad van Beheer ziet
den heer Huffnagel met leedwezen heengaan en zegt
hem dank voor de groote toewijding, door hem aan
de werkzaamheden van het Instituut, het Weekblad in
de eerste plaats, betoond.

Het Weekblad blijft als tot dusver onder de alge-
meene leiding van den Algemeenen Secretaris van het
Instituut. Als assistent-redacteur is met ingang van

1 Januari a.s. door den Raad van Beheer benoemd de
heer D. J. Wansink, candidaat in de handelsweten-
schap en assistent voor de economie aan de Ned. Han-
dels-Hoogeschool.

29 DECEMBER 1919.

In deze buitengewoon kleine week van slechts drie
beursdagen, waarin zooals vanzelf spreekt het vooruit-
zicht op de rustdagen den lust tot het opzetten van
nieuwe zaken sterk deed verminderen, onderging de
stemming op de geldmarkt natuurlijk weinig veran-
dering. De prolongatierente noteerde 4½ en 5 pCt.,
terwijl particulier disconto in den regel tot 4½ pCt.
te plaatsen was. Op de wisselmarkt waren door dezelf-
de oorzaak de koersen eveneens stationnair en de om-
zetten zeer beperkt. De eenige variatie van beteekenis
was voor Kopenhagen, dat de aangevangen rijzing
bleef voortzetten en van 49.75 verder kon verbeteren
tot 51.20.

WAARHEEN?

Over de geheele wereld houdt het probleem der
hooge prijzen sedert enkele jaren de geesten bezig,
zonder dat de stijging gestuit kan worden. De duurte
wordt veroorzaakt door:

1e. *De ingekrompen productie van Europa*, indirect
gevolg van den oorlog, direct gevolg van vernietiging
van arbeidskrachten, van wanorde, uitputting en ver-
nieling van fabrieken en akkers, en eindelijk van ge-
ringere prestatie van de werkers in alle landen. Rus-
land levert b.v. geen graan en hout meer, Hongarije
en Rumenië geen graan, Duitschland, Oostenrijk
en Frankrijk geen suiker, kolen komen uit Amerika
en kosten f 80 per ton, terwijl ze destijds voor f 8 uit
Duitschland werden betrokken, staal wordt te weinig
voortgebracht en is vijfmaal hooger in prijs dan voor
den oorlog, het eertijds productieve Noord-Frankrijk
is verwoest.

2e. *Gebrek aan scheepsruimte*. De noodzakelijkheid
in Europa's tekort te voorzien door aanvoeren van
voeding, kleeding, grond- en brandstoffen uit over-
zeesche gebieden op ongekende schaal en de groote
verlenging van den duur der reizen door langzaam
werken en stakingen in de havens, veroorzaken groote
vraag naar scheepsruimte, welke samenvalt met een
oneconomisch emplooi van een weliswaar afnemend,
maar toch nog belangrijk deel der wereldvloot door
regeeringen. Hooge vrachten zijn het gevolg van de
wanverhouding tusschen vraag en aanbod van
scheepsruimte.

3e. *De inflatie van het ruilmiddel*, ten onzent min-
der dan elders bestaande, doch overal het gevolg van
het financieren van oorlogs- en daaropvolgende op-
gedreven vredesuitgaven door kortlopend schatkist-
papier en bankbiljetten.

4e. *De mentaliteit der menschheid*, die door de
ruimte van geld aan onnadenkend uitgeven gewend

geraakt, zich om prijzen minder bekreunt en anderzijds, vooral ten onzent en hierin verloochent zich de aard van de Nederlanders niet, voor de goederen overvraagt, zóó, dat men in de winkels hier vaak bijna evenveel guldens als elders shillings of francs betaalt.

Tusschen deze vier onder elkaar wisselwerkende oorzaken, waarvan de eerste de primaire is, vlecht zich de stijging der loonen heen, zelve zoowel oorzaak als gevolg; alle te zamen vormen een vicieuse spiraal, waarlangs het duurtproces voortwoekert. Hoe kan of zal het gestuit worden?

Productie. Op te geringe productie is het correctief schijnbaar eenvoudig: meer arbeid, leidende tot vermeerdering der voortbrenging. Voor zoover de toepassing van dit middel van den werkman in de zegevierende en neutrale landen van Europa afhangt, ziet het er niet naar uit, dat hij er voorshands toe zal besluiten. De oorlog is voor hem het graf van het kapitalisme, dat hem gekneld hield en hij meent, dat zijn uur is aangebroken, het uur van minder prestatie en meer loon. In de overwonnen landen, waar de nood groot is, schijnt de werkman tot inzicht gekomen te zijn, dat het zonder krachtigen arbeid niet gaat en wordt zelfs het verachte stukloon door hem zelf weer begeerd. Helaas stuit de productiemogelijkheid in Duitschland en Oostenrijk op het gebrek aan verkeersmiddelen, dat het kolengebrek verscherpt, en aan crediet, dat aan den invoer van grondstoffen voor de industrie en van levensmiddelen in den weg staat. In Oost-Europa wordt de voortbrenging verhinderd door den daar heerschenden chaos.

Het is niet aan te nemen, dat de werklust in West-Europa in zijn huidige mentaliteit met aansporing door woorden, maatregelen of steeds hooger loon tot meerdere productie zal opgewekt kunnen worden. Evenmin als de ontwikkelde klassen in de oorlogvoerende landen ingezien hebben, dat het uitvechten van den oorlog tot een algemeene ruïne moest leiden, evenmin kan men van de arbeidende klasse verwachten, dat zij de noodlottige gevolgen van haar obstruerende houding overziet. Eerst wanneer de in aantocht zijnde nood daar is, zal zij de noodzakelijkheid van hard werken begrijpen, waarschijnlijk te laat om de grootste ellende te voorkomen.

Slechts door internationale credietverleening aan die landen, waar de neiging tot arbeiden begint terug te keeren, doch de industrie de noodige grondstoffen onder den ongunstigen wisselkoers niet kan invoeren, ware een belangrijke stap tot vermeerdering der productie gedaan. Alle pogingen in die richting hebben lang op middelmatigheden, welke de teugels van het financieel beleid in de Ententelanden in handen hebben, schipbreuk geleden en nu men daar de noodzakelijkheid begint te erkennen, stuit men nog op de kortzichtigheid der Amerikaansche machthebbers. En toch dient crediet haastig verleend te worden, wil men Duitschland beschermen voor nijpender honger en werkeloosheid dan er thans bestaat en dus voor het gevaar van weer oplaaierend spartacisme, dat den finalen ondergang van het land zou beteekenen.

Gebrek aan Scheepsruimte. Door kunstmatige of incidenteele verlaging der vrachten van regeeringswege wordt alleen dan (en dat nog maar alleen volgens de socialistische theorie) een verlaging van den consumptieprijz bereikt, indien de regeeringen eveneens den handel en de nijverheid controleeren. Het is de vraag of de lage vrachten, welke b.v. de Nederlandsche Regeering aan de reeders voor het vervoer van graan, kolen en salpeter oplegt, behalve in den broodprijs aan den uiteindelijke gebruiker zijn ten goede gekomen, al mag aangenomen worden, dat door het binden der reeders het algemeen belang in zoover gediend werd, dat men verdere onttrekking van schepen aan de vaart op Nederland voorkwam. Slechts door ruimer aanbod van scheepsruimte zullen en de vrachten dalen en de goederen in grootere hoeveelheden aangeboden worden. Het financieren der goederen, dat nu nog met gemak schijnt te ge-

schied, zal dan allengs moeilijker gaan en snelle realisatie noodig maken, tengevolge waarvan de prijs der artikelen verder zal dalen. Het komt mij voor, dat alle teekenen op een spoedig intreden van dien toestand wijzen. De wereldtonnage is reeds weer aan het cijfer van voor den oorlog, een ontzaggelijk aantal schepen staat allerwege op de werven en wordt slechts tengevolge van den geringen werklust der arbeiders en arbeidsconflicten te traag afgeleverd. Wanneer voorts eenmaal vrede en orde in Rusland, Rumië en Hongarije heerschen, zullen deze graangebieden hun natuurlijk afzetgebied in Europa weer vinden en den aanvoer uit verafgelegen landen verminderen. Overbodig wordt ook door vermeerdering der beetwortelsuikerproductie te eeniger tijd de aanvoer van rietsuiker in Europa. Scheepsruimte zal daardoor uitgespaard worden en vrachten zullen verder dalen.

Reeds vóór dat vermeerdering der productie van Europa intreedt, zal allicht de overvulling der neutrale en Engelsche markten met allerlei tropische en subtropische producten, welke daarheen in de hoop van een vloten afzet afgescheept werden en tengevolge van de gezonken Deutsche valuta onverkocht blijven, tot vermindering van aanvoer, vracht en prijsverlaging leiden. Dit zijn echter meestal geen eerste levensbehoeften.

Door verder ingrijpen van regeeringswege in de vrachten is niets te bereiken, doch hoe eerder de hui-tenlandsche regeeringen hun bemoeiing met economische verhoudingen staken, hoe beter voor de wereld in het algemeen. Ik wijs niet alleen op het gebruik van schepen voor troepentransporten en proviandeering van troepen, doch op ondoelmatig gebruik van vrachtruimte, zich o.a. voordoende in de aanvoeren van Deutsche kolen over zee via Nederland naar Frankrijk, waarvoor schepen gebruikt worden, welke soms daarna kolen van Engeland naar Nederland brengen. Indien Engeland deze kolen direct aan Frankrijk leverde, zou een aanzienlijke tonnage en veel vracht uitgespaard worden. Krachtens het vredesverdrag van Versailles moet Duitschland zooveel kolen aan Frankrijk, België en Italië leveren, dat er theoretisch niets voor Nederland overblijft. Het zou geographisch logisch en economisch juist zijn, indien Duitschland in de eerste plaats aan zijn buurlieden leverde, waaronder Nederland, en zooveel mogelijk van het overschot aan verder afgelegen landen. Het is toch economisch onverdedigbaar, dat wij Amerikaansche kolen importeeren, op hetzelfde oogenblik, dat over Rotterdam kolen naar Frankrijk uitgevoerd worden.

Dat men zich overigens van den invloed der tegenwoordige vrachten veelal een overdreven denkbeeld maakt, hebben o.a. Indische stoomvaartlijnen onlangs in de „Indische Mercuur” aangetoond.

Inflatie. Ingrijpende bezuinigingen op gemeentelijke, provinciale en staatsuitgaven, snelle aflossing van schulden en vermeerdering der directe belastingen zijn de middelen om het uitgeven van geld van overheidswege en dus het inflatieproces tegen te gaan. Echter heeft de oorlog alle eischen aan de publieke beurs gesteld, zoodanig opgedreven, dat het omgekeerde plaats vindt en tot op zekere hoogte onvermijdelijk is. Zoo zijn de woningnood en tevens de bouwrijzen allerwege zóó gestegen, dat de noodzakelijke bestrijding ervan duizenden miljoenen kosten zal. Dit kapitaal is zoo omgewoond groot in verhouding tot het restant kapitaal, dat de oorlog overgelaten heeft, dat het op natuurlijke wijze niet te vinden is. Door onderneming van gemeentewege en door bijlagen uit de staatskas aan bouwverenigingen, wordt hier te lande de bouw geforceerd (en vordert desondanks uiterst langzaam) en daar de huurprijzen slechts een klein deel der rente, afschrijving en onderhoudskosten dekken, creëert men ten koste van opdrijving der bouwrijzen een jaarlijksch millioenen tekort.

Ook bij voor andere minder urgente zaken laten besturen van steden en staten, hoewel vol zorg over de steeds toenemende duurte, zelden een gelegenheid

voorbijgaan om de stijging der prijzen te bevorderen. Van ernstige pogingen tot bezuiniging is nauwelijks sprake onder den drang van het kiezersdom of van de behoudende partijen worden door parlementen en gemeenteraden voor miljarden aan niet altijd noodige uitgaven gevoteerd, die voor een onvoldoend gedeelte contant betaald en voor het meerendeel door uitgifte van nieuw ruilmiddel in den vorm van bankbiljetten en kort schatkistpapier, na eenigen tijd gedeeltelijk door leening geconsolideerd gefinancierd worden. In West-Europa heeft men tot nu toe niet tot de schaal van ontwapening kunnen besluiten, waarop de leuze, waaronder de Entente streed, deed hopen, terwijl de subsidieering van de verstrekking van levensmiddelen en brandstoffen nog niet is afgeschaft en de stroom van uitgaven voor allerlei doel, welke uitgesteld zouden kunnen worden, niet ophoudt. Men sluit de oogen voor het feit, dat vermeerdering van ruilmiddel zonder corresponderende vermeerdering van goederen de waarde van het ruilmiddel verlaagt en den prijs der goederen doet stijgen en dat de voortzetting van deze politiek noodwendig ten slotte tot waardeloosheid van bankbiljetten of staats- en stadsschuldbewijzen moet leiden.

De in dit blad opgenomen wekelijksche bankstaten doen zien hoe schrikbarend de circulatie van papiergeld in alle landen sedert 1914 en overal behalve in Nederland en de Vereenigde Staten ook sedert den wapenstilstand gestegen is. Het dekkingspercentage is volgens dezelfde staten sedert 1914 gedaald; in Engeland van 52 pCt. op 13½ pCt., in Frankrijk van 69 pCt. op 15 pCt. (waarbij in aanmerking te nemen is, dat ⅓ van het goud der Fransche Bank in Engeland gedeponeerd is) in Duitschland van 93 pCt. op 34 pCt. (indien de Darlehenskassenscheine als dekking gelden en op 3½ pCt. indien deze verwaarloosd worden) in Noord-Amerika van 77 pCt. op 48 pCt. Ten onzent is de circulatie met 230 pCt. toegenomen, terwijl het dekkingspercentage dank zij de toevloeiing van goud uit het buitenland ongeveer gelijk aan dat van 1914 gebleven is. In alle landen is de geconsolideerde schuld vele malen vermenigvuldigd en overal hangt een reusachtig vlottende schuld boven het hoofd der belastingbetalers.

Merkwaardig is het, dat ook overal op den ministerszetel de krachtige figuur, die door gezond inzicht en wijs beleid het proces tracht te stuiten, ontbreekt. De gemeenteraden en parlementen, in hun geheel financieel ondeskundig, behoeven leiding. Hun leden zijn voor een groot deel afgevaardigd om volkswenschen te helpen bevredigen, gedeeltelijk zitten zij vast aan militaire tradities; de meesten hebben voor de financieele zijde van de vraagstukken geen oog. Zij bekommeren zich weinig omtrent inkomsten en dringen aan op uitgaven.

De financieele bestuurstaak is buitengewoon zwaar, de moeilijkheden zijn inderdaad zoodanig, dat de beste financiers voor de verantwoordelijkheid van het beheer van de schatkist schijnen terug te schrikken. In de meeste landen is dan ook het financieele beleid meer gericht op de opportunistische bevrediging van de uiteenlopende eischen van de vertegenwoordigde lichamen en het publiek dan op een consequente welvaartpolitiek.

De groote lijn en de krachtige hand ontbreken bij ons evenzeer, doch al werpt een fictieve voorspoed de schatkist ongekende baten af, wij willen hopen, dat van dien in verhouding tot andere landen gunstigen toestand, gebruik gemaakt zal worden door de aflossing der vlottende schuld door directe belasting. Verdere inflatie zal slechts voorkomen kunnen worden, indien de regeering en de gemeenteraden doelbewust gaan bezuinigen en het creëren van nieuwe schuld staken. Voorts indien internationaal overleg tot groote besparing op militaire uitgaven leidt.

Er is evenwel weinig grond om te hopen, dat spaarzaamheid preventief zal optreden, het sociale program

is overal overladen en de militaire uitgaven zullen, gegeven de sabotage van het volkenbondsonwerp door den Amerikaanschen Senaat en de samenstelling der tegenwoordige Engelsche, Fransche en Belgische regeeringen, hun weinig conciliante houding tegenover Duitschland, welke daar militarisme en spartacisme bevordert heeft, uit vrijen wil niet ernstig besnoeid worden. Eerder is te verwachten, dat de naderende uitputting van den credietvoorraad, waarop o.a. moeilijkheden van plaatsing van gemeentelijke en staatsleeningen wijzen, een abrupt einde aan vele uitgaven, waaronder ook noodige, zal maken.

Mentaliteit der menschheid. Weinig hoopvoller kan men nopens de kansen van het ontstaan van verstandige inzichten bij het publiek ten opzichte van prijzen zijn. De symptomen van het „er op los leven” doen zich allerweg op verontrustende wijze voor en nemen niet af. De bestuursorganen geven het voorbeeld, doch motiveeren hun uitgaven althans door werkelijke of beweerde noodzakelijkheid. Het individu volgt, zijn geld aan bioscopen, overdadig vermaak, kostbare kleeding, auto's en andere weelde, meestal grof van vorm, verdoende. Hier is de verkwisting onmadenkend, daar een uiting van fatalisme, maar de massa ziet niet in, dat het roekeloos verterde geld, indien gespaard of voor nuttige zaken besteed, tot meer en betere productie zou leiden en dat zij in een roes leeft, die tot de verhaasting eener catastrofe medewerkt. Zij begrijpt niet, dat de oorlog het stamkapitaal der wereld voor een aanzienlijk deel verdelgd heeft en haar overdaad dit vernietigingsproces voortzet. Zoolang de papieren welvaart verhooging van inkomen vergemakkelijkt, zal het publiek dit ook niet inzien en de prijzen tegen zichzelf blijven opdrijven. De neiging tot verkwisting is tot op zekere hoogte te breidelen door opschroefing der belastingen op het inkomen tot op het punt, waarop de matig levende belastingschuldige juist voldoende overhoudt om een gedeelte van het overschot te beleggen en dus den prikkel tot den arbeid behoudt.

De uitbuiting van het publiek, de prijswoeker, kan vermoedelijk met onaanzienlijk resultaat door coöperatie en wetgeving bestreden worden, maar het zijn lapmiddelen, waarmede een zieke psyche niet te genezen is.

* * *

De vicieuse oorzaken der duurte hebben als de houtworm zich zoo diep in het economisch getimmerte der maatschappij doorgereven, dat het groote kans loopt, ineentestorten. De duurte als gevolg dier oorzaken zal slechts voor zoover het gebrek aan scheepsruimte er aan ten grondslag ligt, vrij spoedig getemperd worden, doch de uitwerking van een daling der vrachten zal van geen beteekenis zijn, zoo lang de inflatie van het circulatiemiddel, van vlottende en vaste schuld niet gestuit wordt, de verkwisting van het individu en de gemeenschap doorgaat en de productie van Europa niet toeneemt. Het inflatieproces zal, daar de volkeren en regeeringen een overmaat van uitgaven blijven voorstaan, eerst door het aan den dag treden (tenzij een wonder gebeurt) van de oncredietwaardigheid der debiteuren tot staan gebracht worden; tegen verkwisting baat geen predicatie, tegen prijswoeker geen duurtewet. Deze verschijnselen zullen slechts door den harden nood verdwijnen. Ook de productie van Europa zal bij de huidige geestesgesteldheid der regeerders en arbeiders in West-Europa niet toeneemen. Alleen mag voor Centraal-Europa, zoolang koude, honger of werkloosheid den arbeider daar niet tot wanhoop drijft, van internationaal, d.w.z. voornamelijk Amerikaansch crediet, voor den invoer van grondstoffen en levensmiddelen verleend, heil verwacht worden. Wat er van de verarmde wereld overblijft, valt in de toekomst onder Amerika's invloed en zijn belang is ten zeerste bij de voorkoming van algeheele vernietiging van Europa betrokken. Maar zal het dit nog te rechtertijd inzien?

Alles tezamen genomen, is het te verwachten, dat aan de duurte een gewelddadig einde zal komen, als het werkelijk gebrek aan koopkracht door een algemeene geldcrisis zal blootgelegd zijn. In de ontzettende gevolgen daarvan is het moeilijk zich in te denken.

E. HELDRING.

HET DRAADLOOS WERELDVERKEER.

Wat het wereldtelegraafverkeer betreft, is door den oorlog een groote verandering gebracht in de positie.

De draadloose telegrafie is uit het proefstadium getreden in het stadium der volledige erkenning harer beteekenis, ook voor het grootverkeer.

Men kan die beteekenis niet afmeten naar het aantal woorden, dat inderdaad draadloos wordt overgebracht in vergelijking met het aantal woorden, dat langs de kabels gaat. Het aandeel der draadloose in het overgeseinde woordental brengt haar nog lang niet op gelijken voet met de kabels. Maar haar belangrijkheid is veel grooter dan door die verhouding wordt aangegeven.

Tot 1914 kan men spreken van het voortduren der alleenheerschappij van de kabels, die beteekende: de Britsche opperheerschappij over het wereldverkeer.

De uitslag van den oorlog heeft de Engelsche kabeloverheersching nog verscherpt. De Duitsche pogingen om een eigen kabelnet te vormen naast het Britsche, hebben den nekslag ontvangen. Nederland als koloniale wereldmogendheid heeft daarbij ook de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij ten gronde zien gaan. Van de geallieerde mogendheden verzekerde Engeland zich wederom het leeuwenaandeel van de veroverde kabels, zoodat zijn hegemonie in dit opzicht vollediger is geworden dan ooit.

Maar desondanks is Englands greep op het wereldtelegraafverkeer als geheel in sterke mate verzwakt.

Daarin ligt, kort gezegd, de hoofdbeteekenis der opkomst van het draadloos wereldverkeer.

Het verdient zeer de aandacht, hoe juist bij Englands vrienden en bondgenooten *gedurende* den oorlog de belangstelling voor draadloose wereldverbindingen is levendig geworden en in daden tot uiting gekomen.

Als deze oorlog iets heeft bewezen, dan is het dit, dat kabelbezit niets beteekent tijdens zulk een algemeene menschelijke catastrofe, behalve voor dengene, die ook volledige heerschappij ter zee weet af te dwingen. En in de tweede plaats hebben de ervaringen gedurende den oorlog gedemonstreerd, welk een economische machtsfactor is gelegen in de heerschappij over het telegraafwezen.

Waar voorloopig Englands overmacht ter zee een feit is, waarmede de wereld nu eenmaal rekening heeft te houden en derhalve zijn kabelhegemonie voor langen tijd onwrikbaarder staat dan ooit, daar mag het een zegen van den technischen vooruitgang worden genoemd, dat voor den druk op de overige wereld, die aan elke hegemonie van één mogendheid inherent is, een veiligheidsklep is geschapen.

De Vereenigde Staten, Frankrijk en Italië hebben in de oorlogsjaren hun volle kracht gezet op het tot stand brengen van radiotelegrafische verbindingen, die ten deele slechts als voorloopers zijn te beschouwen van uitgebreidere netten. De tot dusver opgerichte stations hebben tevens gestrekt tot het opdoen van ervaring, ook omtrent verschillende systemen en tot het nemen van proeven o.a. met snelzenders.

Van de neutralen in den grooten oorlog heeft Spanje in de eerste plaats op radiotelegrafisch gebied een voorname rol gespeeld. Noorwegen had reeds vóór 1914 plannen voor een verbinding met Amerika, maar het station is door de Marconi-maatschappij eerst in 1918 afgeleverd. Zweden voorzag zelf in zijn behoefte, die tot dusver niet zoo ver reikte. Nederland ten slotte maakte een aanvang met werken voor wel de grootste tot dusver ondernomen directe verbinding, die met Java.

Ook Rusland, het voormalige Oostenrijk-Hongarije en Turkije hebben sedert 1914 groote stations gebouwd, die zeker ook verder uit verkeersoogpunt nog van belang zullen blijken, maar tot dusver een meer ondergeschikte rol spelen.

Van grootere beteekenis is nu zoowel als tijdens den oorlog de draadloose toerusting van Duitschland met Nauen en Königs Wusterhausen bij Berlijn, alsmede Eilvese bij Hannover als hoofdpunten.

Op het bijgevoegde kaartje hebben wij de allervoornaamste, thans voor wereldverkeer in dienst zijnde stations aangestipt, aangevuld met nog enkele namen van stations, die bestemd lijken om in de naaste toekomst een belangrijke rol te gaan vervullen. Volledigheid is in het laatste opzicht moeilijk te verkrijgen, aangezien van de verkeersplannen van verschillende landen niet precies bekend is hoever het er mee staat en in hoeverre ze geheel zullen worden afgewerkt.

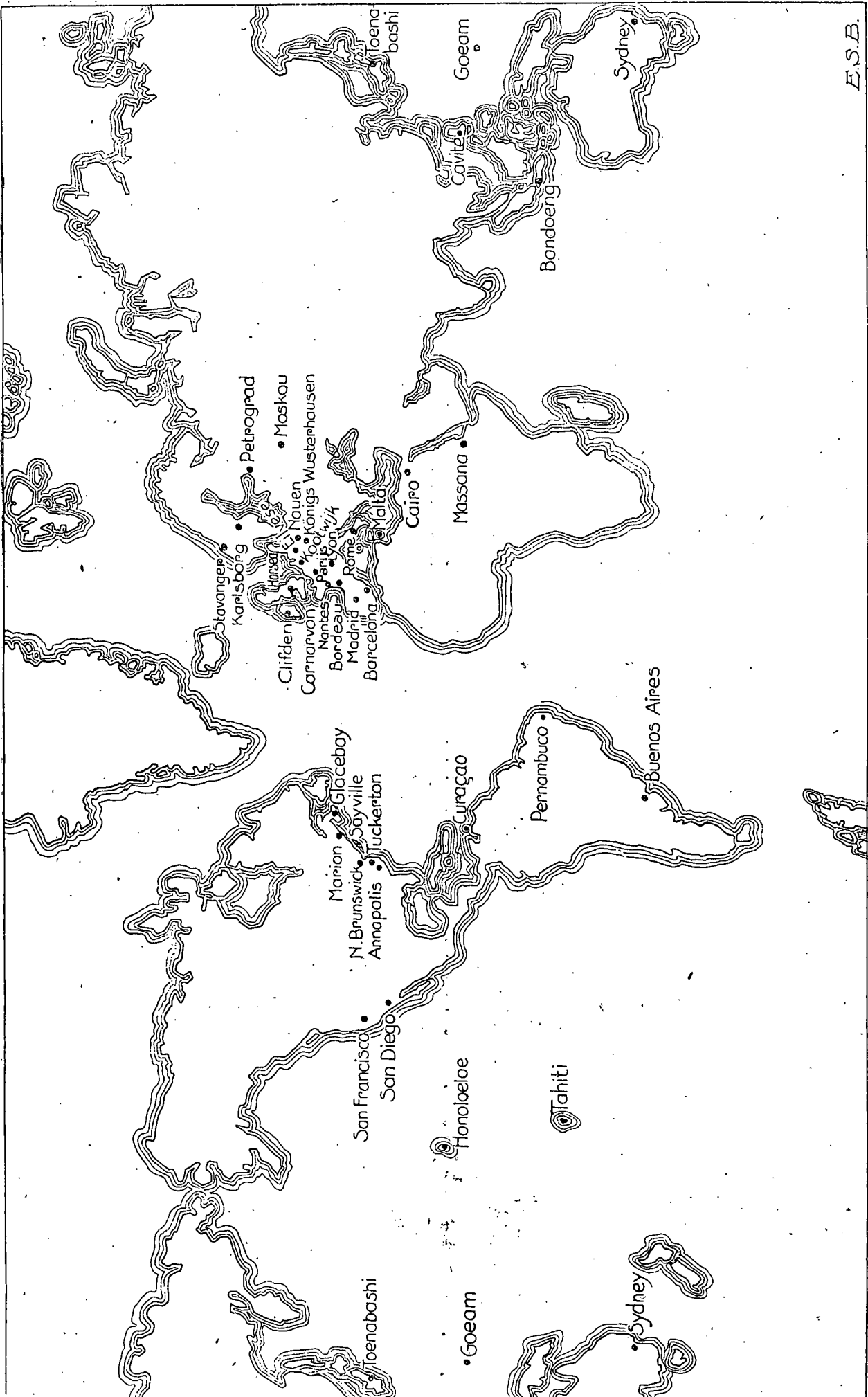
Men moet daarbij in het oog houden, dat zoowel de uitgevoerde als de nog uit te voeren plannen voor een groot deel zijn ontstaan onder den indruk van den oorlogstoestand. In normalen tijd spreekt de drang tot onafhankelijkmaking van de kabels natuurlijk minder sterk. En als het draadloos verkeer er niet in slaagt, ook normaal met de kabels te concurreren, in snelheid van afwerking der telegrammen en in financieele uitkomsten, dan moet de ijver voor het draadloos wereldverkeer verflauwen naarmate de bezwaren der eenzijdige kabelheerschappij minder op den voorgrond treden.

In de afgelopen vijf jaren is het met de middelen voor draadloos verkeer geweest als met zoovele andere zaken: wat het kostte, was een vraag van de tweede orde. Op den duur echter — en dit met natuurwetenschappelijk recht — beslissen economische factoren over het recht van bestaan van een bedrijf. In den tijd, die nu gaat komen, zal voor de uitbreiding van het draadloos verkeer het belang van het breken eener overheerschende positie van één mogendheid op verkeersgebied geleidelijk weer minder zwaar gaan wegen.

Voor het oogenblik is het aan twijfel onderhevig of het meerendeel der bestaande draadloose wereldverbindingen, wat de directe financieele uitkomsten betreft, op één lijn zal kunnen staan met kabelbedrijf. Aan de draadloose is echter een groote kans gegeven. Het is al een afgezaagde uitdrukking geworden om te zeggen, dat de draadloose techniek nog elken dag iets nieuws brengt. Maar het is daarom niet minder waar. De ervaringen met snel- en duplex-bedrijf, met ontvangstversterking, welke een meer beperkte zendenergie noodig maakt en middelen om den last der natuurlijke luchtstoringen te verminderen en misschien weg te nemen, die ervaringen houden de hoop levendig, dat de praktische toepassing der draadloose telegrafie zich nog in hooge mate zal laten verbeteren.

Een gewone seinverbinding tusschen twee draadloose stations staat thans in woordental, dat per etmaal kan worden overgebracht, ver ten achter bij een kabelverbinding. De mogelijkheid van sneltelegrafie over groote afstanden is er echter reeds; op bepaalde momenten laat zij zich tusschen Europa en Amerika uitstekend toepassen. Dat het niet altijd gaat, ligt hoofdzakelijk aan de luchtstoringen, die de opgenomen berichten onleesbaar maken. Maar reeds zijn verschillende middelen gevonden om bij de ontvangst den last der storingen te verminderen. Wordt het effect van die middelen nog verbeterd, dan zal ook de toepassing van versterking bij ontvangst verder kunnen worden opgevoerd. Dit alles hangt samen en gaat in de richting, die de draadloose als alleedaagsch concurrent van den kabel krachtiger maakt.

Voor de niet rijk met kabelbezit gezegende landen heeft trouwens het stellen van draadloose verbindingen naast de kabels, ook als de draadloose niet geheel zou kunnen concurreren, tóch ook al economische beteekenis in dezen zin, dat men niet totaal afhankelijk is. Dat is een verkeerspolitieke zijde van de zaak, die

E.S.B.

ook bij de beoordeeling haer normale economische beteekenis gewicht in de schaal blijft leggen.

Wat hebben, als we de kaart bezien, de verschillende landen tot stand gebracht?

Het moet de aandacht trekken, dat Engeland en de Britsche bezittingen op ons overzichtskaartje slechts enkele plaatsnamen vertoohen. Het Britsche wereldrijk telt inderdaad een groot aantal draadloze stations, maar slechts weinige, waarvan gezegd kan worden, dat ze voor wereldverkeer bestemd zijn.

Ook daarin komt in zekeren zin de Britsche kabelpositie tot uiting.

Er is een plan geweest voor een Britsch draadloos wereldnet; een contract van de regeering met de Marconi-maatschappij, van vóór den oorlog, voorzag in de oprichting van een geheele serie groote stations, tezamen het z.g. Imperial Scheme vormende. Het plan dateert uit een tijd, waarin van de wijze van inrichting der tegenwoordige wereldstations van andere landen nog geen sprake was. Als de stations van het Imperial Scheme destijds met voortvarendheid waren uitgevoerd, zouden het nu verouderde installaties zijn. Intusschen is het contract daaromtrent met de Marconi-maatschappij ontbonden onder beding van schade-loosstelling voor den leverancier. De diepere oorzaken, waardoor dit plan zulk een lijdensgeschiedenis heeft gehad, zijn moeilijk te beoordeelen, maar de „Times” sprak onlangs uit, dat het nu maar goed was, dat men het had kunnen liquideeren, waarbij het blad echter aandrong op maatregelen om het Britsche Rijk ten slotte in de draadloze beweging niet te doen achterblijven.

Engeland bezit aan groote stations een tweetal, die aan de Marconimaatschappij behooren en door deze worden geëxploiteerd; daarnaast een aantal moderne stations van de marine, waarvan Horsea (B Y C) het grootste is en verkeert met Malta en Cairo. Van de twee groote Marconistations werkt Clifden in Ierland (M F T) geregeld met Glace Bay, N.-Schotland, Canada (G B). Het zijn betrekkelijk ouderwetsche stations met vonkzenders, de eerste, die geregeld transoceanisch verkeer hebben bewerkstelligd. Zij geven een goede commercieele verbinding, waarop ook met snelzender wordt gewerkt. Carnarvon in Wales (M U U) is een nieuwer Marconistation met een soort ongedempten zender (timed spark), maar werkt thans enkel met Spanje.

Een veel belangrijker rol speelt Frankrijk, dat vóór den oorlog met het Eiffeltorenstation één tijdlang aan de spits stond, wat de vonkzenders betrof en thans met ongedempte zendstations te Lyon, Parijs en Nantes wederom onder de eersten voorkomt. Een door de Amerikanen opgericht station te Bordeaux, door de Fransche regeering voor 4 millioen dollar overgenomen, schijnt nog steeds niet in bedrijf te zijn. Het moet de tot dusver grootste vertegenwoordiger worden van de stations, die met den door Poulsen uitgevonden booglampgenerator werken. De booglamp is in dit geval ontworpen voor de bij zulk een zender nog niet vertoonde energie van 1000 kilowatt. Dat is meer dan het dubbele van de energie, waarmede Lyon (Y N) werkt en waarmede niet alleen geregeld telegrammenwisseling met N.-Brunswick (N F F) en Annapolis (N S S) in Amerika plaats heeft, maar waarmee ook Indo-China wordt bereikt en soms Japan. Nantes (U A) en Parijs (F L) bezitten kleinere booglampzenders. Overigens neemt men te Lyon ook proeven met een hoogfrequentie-machinezender (systeem Latour).

De Fransche regeering wil op Martinique, Nieuw Caledonië en Tahiti stations plaatsen als dat te Lyon en voorts Dakar, Djiboeti, Indo-China, Madagascar, Congo, Tunis, Algerië en Marokko, deels in onderling verkeer brengen, deels in direct verkeer met Frankrijk.

Met Amerika werkt Lyon bij tijden met snelzender.

Duitschland had reeds even vóór den oorlog door het station Eilvese bij Hannover (O U I) een toen nog wat gebrekkig verkeer met Sayville, Long Island

(N D D), beide stations met hoogfrequentie-machine van Goldschmidt. Tijdens den oorlog werd Nauen bij Berlijn (P O Z), welks vonkzender reeds verkeer gaf met Zuidwest-Afrika (hij werd soms tot in Ned.-Indië gehoord) omgebouwd en van den grootsten tot dusver bestaanden zender met Arco-hoogfrequentie-machine voorzien, nl. 1000 kilowatt primair.

Nauen, Eilvese en Lyon steken elkaar thans, wat hoorbaarheid op de verste afstanden betreft, naar de kroon. Dit bewijst echter voor de deugdelijkheid van het, gebezigde systeem in verband met de aangewende primaire energie niet zoo heel veel. Uit verschillende proeven is toch gebleken, dat bij het verkeer over groote afstanden de door den zender gebezigde golf-lengte voor de hoorbaarheid op bepaalde punten op aarde van grooten invloed is. Bij een ontvangproef op gewone scheepsantenne was Nauen nog hoorbaar te Buenos Aires, terwijl Eilvese het lang had afgelegd en ook Lyon niet meer doorkwam. Te Bandoeng op Java echter hoort men Eilvese sterker dan Nauen en komt Lyon doorgaans in de derde plaats.

Men kan dan ook voor de verschillende stations onmogelijk bepaalde werkingssferen opgeven. Er zijn goede en kwade tijden van den dag en goede en kwade tijden van het jaar in de overkomst der signalen. Het Duitse station Nauen is zelfs op Nieuw-Zeeland soms waarneembaar, dat is over den grootsten op aarde voorkomenden afstand van 20.000 kilometer. Tegenwoordig werkt Nauen geregeld met N.-Brunswick en Annapolis, bij wijze van proef ook met snelzender. Ook wordt gelijktijdig door Nauen gezonden, terwijl in Duitschland tevens telegrammen van beide Amerikaanse stations worden ontvangen. Die ontvangst heeft dan plaats te Geltow, 30 K.M. van Nauen verderd, op twee z.g. raamantennes, die samen aan één mast van 100 meter hoogte hangen. In Amerika worden ter vermindering van luchtstoringen de Europeesche stations ook wel ontvangen op ondergrondse antennes.

Italië bezit te Rome (I D O) een geheel modern zendstation, dat evenals Lyon en Nauen met Amerika verkeert.

De Spaansche stations onderhouden meest Europeesch verkeer, maar Barcelona is zelfs op Java soms hoorbaar.

Het grootste station in Europa, dat ons nog rest te noemen, is Stavanger (L C M) door Marconi uitgerust met timed spark en werkende met Marion (Mass.) bij Boston (W S O), soms ook met snelzender.

Van de reeds genoemde Amerikaanse stations schijnt New Brunswick te werken met Alexanderson-hoogfrequentie-machine; de overige, behalve Sayville (Goldschmidtzender) met lichtbooggenerator. Ook Tuckerton N. J. (N W W) en aan de Westkust San Francisco (N P G) en San Diego (N P L) zijn met lichtbogen voorzien. De beide laatste stations hebben verbinding met Honolulu en via dit tusschenstation ook met Goeam en Cavite (Philippijnen), alsmede met Foenatashi (Japan). Het laatste is nog een station met vonkzender.

Wanneer in ons eigen land het station te Kootwijk zal zijn voltooid¹⁾ dat een geheel gelijke inrichting krijgt als Nauen bij Berlijn, dan zal Nederland — gelijk ook uit het gegeven overzicht kan blijken — een zeer zeker waardige plaats innemen.

Voor de verbinding Nederland—Indië zijn thans te Bandoeng op Java twee nog voorloopige zenders, een booglampzender en een hoogfrequentie-machinezender, in beproeving. De booglampzender daar is de sterkste, maar toch niet meer dan 300 kilowatt primair. De daarmee verkregen resultaten zijn niettemin reeds zeer vermeldenswaard. De ontvangst uit Bandoeng in Nederland is soms sterk genoeg om automatische ontvangst (met parlograaf) toe te laten. De signalen worden dan niet op het gehoor opgenomen, maar met

¹⁾ [Men zie hierbij pag. 932 jaarg. 1918. — Red.]

een soort van phonografischen opnemer in een wasrol gekrast, die men later weer kan laten afloopen. Het ontvangstation waar dit gebeurt, is opgericht te Sambeek bij Boxmeer. Men heeft dit op zoo grooten afstand van Kootwijk geplaatst om met Indië later gelijktijdig te kunnen zenden en ontvangen. De ontvangst op parlograaf is één der hulpmiddelen om snelzenden te kunnen toepassen.

In West-Indië bezit Nederland voor verkeer over groote afstanden voorloopig alleen een groot ontvangstation op Curaçao, waar de groote Europeesche stations waarneembaar zijn en zelfs een enkele maal ook Bandoeng is gehoord. Gegeven de sterkte van den Bandoengschen zender, is deze overbrugging van 20.000 kilometer een zeer merkwaardige prestatie.

* * *

Uit het medegedeelde moge blijken, dat de ontwikkeling van het draadloos wereldverkeer voor Nederland alle aanleiding gaf om een begin te maken met zijn aansluiting daaraan.

Wat betreft de keuze van het zendersysteem, die gevallen is op de Arco-hoogfrequentie-machine, daarover is nogal strijd geweest.

Gaat men de inrichting der bestaande wereldstations na, dan zijn tot dusver de booglampzenders ver in de meerderheid boven de hoogfrequentie-machines. Dit kan echter hoogstens als bewijs strekken, dat men gedurende den oorlog voorkeur heeft gehad voor de meer eenvoudige constructie der booglampgeneratoren. De tot dusver ingerichte booglampinstallaties bezitten één nadeel, dat bij de vermeerdering van het aantal stations zal moeten worden vermeden, nl. het uitzenden van een tweeden toon naast den seintoon, wat soms zeer hinderlijk is. Een definitieve beslissing heeft de practijk over de waarde der systemen nog niet gegeven.

Voor Nederland is het thans zaak, dat de voltooiing zijner stations niet te lang meer op zich laat wachten.

Den Haag.

J. CORVER.

NEDERLAND—ARGENTINIË.

In de Memorie van Antwoord op Hoofdstuk III (Buitenlandsche Zaken) van de Staatsbegroting 1920 is sprake van de vestiging van diplomatieke posten in Argentinië en Brazilië. Tot nogtoe werd ons land daar vertegenwoordigd door consulaire ambtenaren, aan wie een persoonlijke diplomatieke titel placht te worden toegekend. De Minister acht het eene verblijvende omstandigheid, dat de belangstelling van Nederland in het economische leven van Argentinië en Brazilië zich uitbreidt, evenals onze commercieele relaties met die landen en meent, dat hierin reeds voldoende aanleiding ligt tot de verandering, welke hij in onze vertegenwoordiging aldaar voornemens is te brengen.

Werkelijk hebben in de laatste jaren onze handel, bankwezen en industrie zich in sterkere mate dan vroeger met Zuid-Amerika bezig gehouden en vooral geldt dat voor Argentinië. Een groot aantal Nederlanders is in Argentinië verbonden aan ondernemingen, die in Nederland haar hoofdzetel hebben, uit Nederland worden gefinancierd of gebaseerd zijn op den handel tusschen Nederland en Argentinië. Reeds lange jaren houden Nederlanders zich in Argentinië bezig met waterbouwkundige werken en met den invoer van producten der vaderlandsche, doch ook van buitenlandsche nijverheid. Van lateren tijd dateert de belangstelling van het Nederlandsche bankwezen. De belangrijkste uiting hiervan is wel de Hollandsche Bank voor Zuid-Amerika, die zich gedurende haar vijfjarig bestaan heeft ontwikkeld tot eene bank van beteekenis in Argentinië. Zij werkt nu met een gestort kapitaal van 20 miljoen gulden, heeft haar hoofdkantoor te Amsterdam en succursales te Buenos Aires, alsmede te Rio de Janeiro, Santos en Sao Paulo in Brazilië. Het dividend heeft in de laatste drie jaren

8, 8 en 9 pCt. bedragen. De bank heeft ten zeerste bijgedragen tot de recente uitbreiding van het handelsverkeer tusschen Zuid-Amerika, speciaal Argentinië, en Nederland. De Nederlandsche firma's, die zich in de laatste jaren in Argentinië hebben gevestigd of hare daar reeds gevestigde zaken hebben uitgebreid, hebben daarbij zeer waardevolle medewerking van de Hollandsche Bank ondervonden en ondervinden deze nog steeds. De Bank behoort reeds tot de groote bankinstellingen in Zuid-Amerika en men mag verwachten, dat zij in de toekomst in nog meerdere mate daartoe zal kunnen gerekend worden, te meer, omdat zij reeds tot hare tegenwoordige ontwikkeling is kunnen komen gedurende de voor haar bedrijf moeilijke oorlogsjaren. Voor een groot gedeelte is het zeker aan de Hollandsche Bank te danken, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken heeft kunnen spreken van de verblijvende uitbreiding der Nederlandsche belangstelling in het economische leven van Zuid-Amerika.

Verder werken eenige Nederlandsche hypotheekbanken in Argentinië. Het sluiten van leeningen op langen termijn onder hypotheccair verband is in Argentinië reeds lang bekend. In 1886 is daar de Argentijnsche Nationale Hypotheekbank (Banco Hipotecario Nacional) door den Staat opgericht. Zij verstrekt slechts gelden op eerste hypotheek tot een bedrag van ten hoogste 50 pCt. van de waarde van het pand en geeft tegen de door haar verstrekte hypotheccaire leeningen pandbrieven uit, cedula's geheeten, welke totaal bedrag het bedrag der leeningen niet mag overtreffen. Oorspronkelijk mocht de Bank 50 miljoen papierpesos cedula's in omloop brengen. Geleidelijk is deze grens verhoogd, tot zij in 1913 op 750 miljoen pesos werd gebracht. De Bank heeft geen aandeelenkapitaal en hare bedrijfswinst wordt gestort in het reservefonds, dat op 31 Juli 1919 bijna 50 miljoen bedroeg. Op dien datum stonden omstreeks 690 miljoen papierpesos aan leeningen uit, terwijl 610 miljoen aan cedula's in omloop waren. Rente en aflossing der cedula's worden door den Argentijnschen Staat gewaarborgd. De Argentijnsche cedula's worden in Europa (ook in Nederland) gaarne gekocht.

Uit de zeer sterke ontwikkeling van het bedrijf der Nationale Hypotheekbank blijkt, hoezeer deze wijze van credietverleening past in het economische leven in Argentinië. De Nederlandsche hypotheekbanken, die in Argentinië werken, hebben dan ook tot 1916 haar bedrijf geleidelijk kunnen uitbreiden. Daarop volgden echter enkele voor Argentinië minder gunstige jaren tengevolge van geringen oogst (1916) en onvoldoende prijzen der producten van landbouw en veeteelt, wegens het door den oorlog ontstane gebrek aan scheepsruimte. Na 1916 is zoowel van de Holland-La Plata Hypotheekbank te Amsterdam als van de Holland-Argentinië Hypotheekbank te Dordrecht het bedrag der uitstaande leeningen verminderd. De eerste werd opgericht in 1905 met een gestort kapitaal van f 700.000,— (nu 4 miljoen), de tweede in 1910 met een gestort kapitaal van f 750.000,— (nu 1½ miljoen). In 1916 stonden ongeveer 20 miljoen en 7 miljoen aan leeningen uit, welke bedragen echter sedert dat jaar tot 13½ miljoen en 5½ miljoen zijn gedaald. De dividenden der eerste instelling hebben zich bewegen tusschen 6 en 9 pCt., die der tweede tusschen 5 en 6 pCt. Aan het einde van het laatste boekjaar had de Holland-La Plata Hypotheekbank 15 miljoen gulden aan pandbrieven in omloop, de Holland-Argentinië Hypotheekbank voor 6 miljoen.

Van grooten vooruitgang dezer ondernemingen kan men dus gedurende de oorlogsjaren niet spreken. Wel is dit het geval voor de Nederlandsche handelsbedrijven, die zich toeleggen op den uitvoer van Argentijnsche landbouwproducten. Eene enkele groote Nederlandsche firma hield zich daarmede reeds vóór den oorlog op uitgebreide schaal bezig. Zij liet de leiding dezer zaken in Europa echter over aan hare kantoren in Londen en Antwerpen. Zij was een der weinig tal-

rijke Europeesche firma's, die in Argentinië den graanuitvoer in handen hadden en in de genoemde twee steden, alsmede Parijs, haar hoofdkantoor hadden. Geene enkele Argentijnsche firma van beteekenis hield of houdt zich met dien uitvoer bezig. Gedurende den oorlog hebben zich een vrij groot aantal graanfirma's, vooral uit de neutrale landen, in Argentinië gevestigd, waaronder een viertal Nederlandsche. Zij waren importeurs, die gewoonlijk hunne inkoopden bij de zoeven genoemde Argentijnsche verschepers, doch in de eerste oorlogsjaren bleek al spoedig, dat men, om zijn bedrijf als importeur van graan en veevoeder gaande te houden, zelf zijne inkoopden in het uitvoerland diende te bewerkstelligen. Vooral uit Scandinavië en Nederland hebben een aantal kooplieden zich toen in Argentinië gevestigd. De meesten hunner hebben hunne vestigingen, die aanvankelijk bedoeld waren als inkoopkantoren voor hunne importzaken in het eigen land, kunnen ontwikkelen naar het voorbeeld der toen reeds in Argentinië gevestigde groote verschepers. Er bestaat daar dus nu een aantal kleinere firma's, waarbij eenige Nederlandsche, die zich bezig houden met de verscheping van graan, zaad en veevoeder naar de verschillende landen, die deze artikelen uit Argentinië betrekken. Zij hebben in de oorlogsjaren voldoende gelegenheid gehad haar bedrijf zoodanig te organiseren, dat zij in staat zullen zijn, zich verder te ontwikkelen in de ingeslagen richting. Vooral de Nederlandsche firma's maken reeds een goed figuur. Zij bepalen zich niet tot voeding van eigen importzaken in Nederland, doch doen als verschepers geregeld zaken naar andere landen.

Op initiatief van een dier Nederlandsche firma's en met medewerking van eenige Nederlandsche olieslagerijen is enkele jaren geleden besloten tot oprichting van eene olieslagerij in Argentinië, die als grondstoffen Argentijnsch lijnzaad en, bij voorkomende gelegenheden, ook koolzaad zou gebruiken. Niet lang daarna heeft zich een onzer grootste margarinefabrieken een overwegend belang bij die onderneming verzekerd en onder hare leiding heeft de fabriek onlangs hare werkzaamheden aangevangen. Zij is gebouwd te San Martin aan de Parana ten Noorden van Rosario en is de grootste en best ingerichte fabriek van dien aard in Argentinië. De hoeveelheid grondstoffen, welke zij kan verwerken, is zeer belangrijk, terwijl de fabriek nog op verdere uitbreiding is berekend.

Tot de ontwikkeling van den handel tusschen Nederland en Argentinië en Brazilië heeft natuurlijk de drukke stoombootverbinding van den Koninklijken Hollandschen Lloyd reeds verscheidene jaren sterk bijgedragen. Producten van landbouw en veeteelt worden geregeld met diens booten naar Nederland verladen, terwijl de Nederlandsche importfirma's in Argentinië zich eveneens van deze lijn bedienen. Gedurende de laatste oorlogsjaren is echter de dienst zeer ongeregeld geweest en heeft hij zelfs geruimen tijd geheel stilgestaan, zeer ten nadeele van dat gedeelte van den Argentijnschen handel op Zuid-Amerika, dat voor het vervoer op de booten van den Lloyd was aangewezen.

JAN SCHILTHUIS.

DE ONTWIKKELING VAN HET KONINKRIJK ROEMENIE II. *)

Geheel anders was de geschiedenis der bergachtige landstreken, welke tusschen de zuidelijke Karpaten en de Transsylvanische Alpen gelegen waren, en die zich in het westen aansloten bij de laagvlakten van de Theiss en den Donau, het oude Transsylvanië. Dit deel der Romeinsche provincie Dacië werd na den val van het Romeinsche rijk overstroemd door Goten en Hunnen. In 452 kwam het land in handen van de Gepiden en later van de Avaren. Door die overheersching van vreemden werd het land ontvolkt, en toen omstreeks 899 de Magyaren in de Donauvlakte door-

drongen, was het destijds dun bevolkte land van Transsylvanië zonder geregeld bestuur.

Toen de Hongaarsche koningen hier het gezag hadden, trachtten zij het land door kolonisatie weder te bevolken en tot productie te brengen. Onder de koningen Stephan I en Ladislaus I werden de *Széklers*, een volk tot de Oeigrische groep van de Mongolen behoorend, in Transsylvanië gevestigd, waar zij nog in oostelijk Zevenburgen hun nationaliteit bewaard hebben. Doch in het midden der 12e eeuw werden door koning Géza II in aanzienlijken getale Germaansche kolonisten, bestaande uit Saksen en Vlamingen, in het land geroepen. Dezen vestigden zich langs den oever der Alt of Aloeta en langs de Maros, tot in de dalen van de Kokel-rivier, waar zij waarschijnlijk de nederzettingen Hermannstadt (Villa Hermanni), Leschkirch en Grosz-Schenk gegrondvest hebben. Die kolonisten, te midden van nog onbeschaafde volken gevestigd, waren genoodzaakt voor hun veiligheid burchten en kerk-kasteelen te bouwen, waar zij zich tegen aanvallen konden verdedigen, en de bewoners van het open land in tijd van nood een toevlucht konden vinden. In den loop der tijden zijn uit die versterkte nederzettingen steden ontstaan. Een gemakkelijk binnen te komen toegangspoort voor dit land lag in het zuidoosten, en dewijl van die zijde de roofzuchtige invallen het meest gevreesd moesten worden, gaf Andreas II, ten einde hiertegen een wacht te hebben, aan de Duitsche Ridderorde (Hospitaalridders) verlof aldaar houten burchten en steden te bouwen. Hierdoor is de stad Kronstadt ontstaan, en nieuwe Duitsche kolonisten werden hier in den omtrek geplant. De Saksen, wier privilegiën van vrij grondbezit en eigen rechtspraak erkend werden, vormden onder hun eigen graven met de Magyaren en de Széklers de drie erkende naties van dit land; een stadhouder van den koning, woiwode, vormde den band met Hongarije. Intusschen waren ook de Roemenen uit het bergland weer in dit gewest doorgedrongen. Dezen vormden echter een klasse van onvrije lijfeigenen, zonder staatkundige rechten, te midden van genoemde naties. Toen in 1427 en 1459 Saksen, Magyaren en Széklers tot bescherming hunner vrijheden een verbond van wederzijdschen steun sloten, werden de Roemenen in Zevenburgen nog niet genoemd. Het land verkreeg naar de zeven rechtbanken, welke het, behalve Hermannstadt, dat als hoofdplaats niet medegerekend werd, bezat, nl. Bross, Mühlbach, Reussmarkt, Leschkirch, Schenk, Schässburg en Reps, den naam *Zevenburgen*.

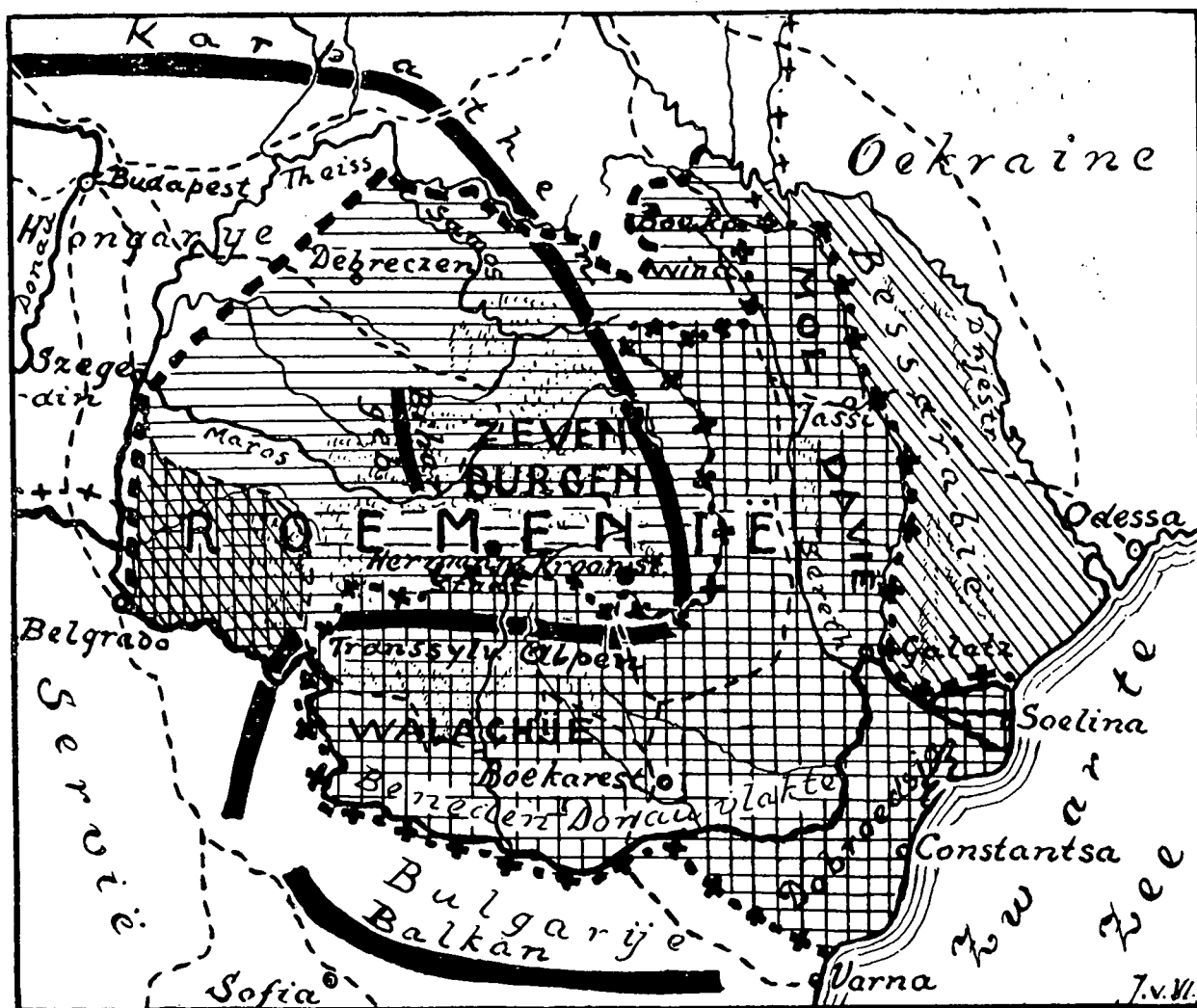
Zevenburgen stond onder zijn woiwode niet zelden op tegen Hongarije, vooral als dit door de Turken uit het zuiden bedreigd werd, en maakte zich tijdelijk wel vrij, kwam ook een korten tijd onder de opperheerschappij van Turkije, maar viel eindelijk, na een zeer afwisselende geschiedenis en veel strijd, evenals Hongarije ten deel aan het Habsburgsche huis. Dit geschiedde in het eind der 17e eeuw. Zevenburgen werd niet bij Hongarije ingelijfd, maar als een afzonderlijk kroonland beschouwd, terwijl de rechten en vrijheden der drie genoemde naties in Zevenburgen erkend werden in het „Diploma Leopoldinum” van 1691.

In 1765 verhief Maria Theresia Zevenburgen tot Grootvorstendom.

Keizer Joseph II, bezielde met een ontijdigen hervormingsijver en een streven naar gelijkmaking, hief in Zevenburgen de bijzondere voorrechten der daar erkende naties op. Dat veroorzaakte een bloedigen tegenstand in Zevenburgen, waar de naties aan die voorrechten gehecht waren, en duizenden aanzienlijken vielen als slachtoffers. In dit land bleef vervolgens innerlijke strijd heerschen tusschen de verschillende staatkundige partijen. Enkel wenschten een aansluiting bij Hongarije, o.a. de Magyaren en Széklers, terwijl de overigen, vooral die van Saksischen bloede, op zelfstandigheid aandrongen met liberale hervormin-

*) Vervolg van pag. 1191.

Roemenië vóór den oorlog.

Nieuw Roemenië.

Banaat.

Bessarabië.

----- Spoorwegen.

+ - - - Rijksgrenzen.

gen. Na het begin der bewegingen van 1848 besloot de Landdag te Klausenburg tot de vereeniging met Hongarije. Toen in dien tijd de Roemenen in het land, die in de negentiende eeuw na verkregen vrijheid van lijfeigenschap tot nationaal zelfbewustzijn waren opgekomen, er op aandrongen als vierde natie van Zevenburgen erkend te worden, ontbrandde weldra de nationaliteitsstrijd in Zevenburgen, die alleen met kracht van wapenen door Oostenrijk kon worden onderdrukt. In Zevenburgen schommelde de macht onzeker tusschen de nationaliteiten, totdat door de kieswet van 1865 het overwicht in handen kwam van Magyaren en Szèklers, die de vereeniging met Hongarije wisten door te drijven, welke in 1867 tot stand kwam. De Zevenburgsche hofkanselarij te Weenen werd nu opgeheven en de afzonderlijke landdag van Zevenburgen ontbonden. Het gebied werd bij Hongarije ingelijfd als een Hongaarsche provincie, die door 75 afgevaardigden in den Hongaarschen Rijksdag werd vertegenwoordigd.

Sedert die vereeniging werden de nationale verhoudingen in Zevenburgen niet verbeterd. De Hongaren deden al het mogelijke om de bevolking van Zevenburgen Hongaarsch te maken; de Hongaarsche taal werd er officieel ingevoerd. De Roemenen, zeer talrijk in het land, die als natie erkend waren, kwamen hiertegen krachtig in verzet.

Nadat zij in 1906 voor de eerste maal het kiesrecht uitgeoefend hadden, traden zij meer en sterker op den voorgrond, vooral nadat in de Saksische gewesten aan 40.000 Roemenen eigendom van land was toegestaan. De Saksen in Zevenburgen werden bij den nationaliteitsstrijd meer teruggedrongen, en ook de

Szèklers kwamen in een moeilijke positie, waardoor velen het land ontvluchtten en over de bergen naar Roemenië verhuisden. Zoo was Zevenburgen een land, waar niet alleen de inwonende nationaliteiten onderling strijd voerden, maar waar zelfs een natie van buiten de heerschappij had gevestigd, die alles in het werk stelde om op de regering en de bevolking haar stempel te zetten.

Zoo was de toestand vóór den laatsten grooten oorlog. Toen Roemenië aan den strijd deelnam, trokken de Roemeensche legers door de passen van de Transylvanische Alpen Zevenburgen binnen, en rekenden op den steun van de Roemenen in het land en op den afkeer van Hongarije. Toch waren beide factoren in Zevenburgen nog niet krachtig genoeg, om het land geheel aan Roemenië over te leveren, zoodat het Oostenrijksch-Hongaarsche leger de troepen kon terugdringen. Eerst na den val der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie werd de toegang voor het Roemeensche leger gemakkelijker en nu deed Roemenië bij den vrede zijn aanspraken op Zevenburgen gelden, op grond van de nationale meerderheid der Roemenen in het land.

Roemenië is bij den vrede beloofd met Zevenburgen. Maar dat de overgang nog niet de algemeene instemming der bevolking wegdraagt, bleek uit de laatste berichten van het land, die meldden, dat er reeds pogingen waren gedaan zich weer van Roemenië te scheiden. De nationale verlangens zijn hier niet bevredigd door de bepalingen van den vrede. De idee van een zelfstandig Zevenburgen wint steeds veld en wordt in de eerste plaats geleid door de geestelijkheid, die niet op vereeniging onder de Balkan-Roemenen ge-

steld is. Voorstanders van de autonomie zijn verder het meerendeel der Zevenburgsche Roemenen, nl. het beschaafde Roemeensche element, de Zevenburgsche bewoners van Duitschen oorsprong, alsmede de hier wonende Hongaren. En in Hongarije volgt men met meer dan algemeene belangstelling de politieke stroomingen in Zevenburgen. Waarheen die leiden zullen, is nog niet te voorzien.

* * *

Het oude Transsylvanië vormt een merkwaardig land. Door de natuurlijke gesteldheid, afgesloten aan alle zijden, scheen het voorbestemd tot de ontwikkeling van een zelfstandig staatsleven. Maar de mogelijkheid van toegang tot het land langs bergpassen in het zuiden en langs rivierdalen in het westen, heeft tengevolge gehad, dat deelen van de groote volkenstroomen zich door het land bewogen, en dat van de hier elkander bestrijdende Magyaren, Roemenen en Turken er telkens groepen als kolonisten of veroveraars in dit land drongen. Daardoor kon de zelfstandigheid van Zevenburgen niet lang stand houden.

Naar de natuurlijke gesteldheid vormt Zevenburgen een hoogland van 500 tot 800 M. hoog, evenals Bohemen ingesloten door hooge bergketens. Het land behoort grootendeels tot het bergstelsel der *Karpaten*, die het hoogland in het oosten met een hoogen bergmuur, welke tot boven 2500 M. gaat, afsluiten en zich aan de zuidzijde voortzetten in de *Transsylvanische Alpen*, met verscheiden toppen van dezelfde hoogte. De afsluiting door deze bergketens is niet zoo volkomen, omdat de laatstgenoemde keten doorgangswegen bezit, o.a. den Roode-Torenpas, die door een insnijding van 352 M. hoogte aan de Aloeta den doorgang uit Zevenburgen naar Walachije verleent. Aan den noordelijken uitgang van dezen pas ligt *Hermannstadt*, met 33.000 inwoners, het middelpunt van het Duitsche element. En verder oostelijk doorsnijdt de Tömospas (1040 M. hoog) het gebergte, aan welks noordelijke opening het door de Aloeta doorstroomde, door hooge gebergten ingesloten, Burzenland ligt. Hier vindt men op den „Köningsboden“ het oude Saksenland, de grootste en meest bedrijvige stad van Zevenburgen, *Kronstadt* (Brasso) met 41.000 zielen. Hier hebben in de 13 eeuw de Duitsche ridders de grenswacht gevormd tegen de invallen der heidensche Kumanen. Langs genoemde beide passen loopen spoorwegen naar Zevenburgen.

Aan den westrand wordt Zevenburgen afgesloten door het *Bihargebergte*, dat in zijn zuidelijkst gedeelte, waarlangs de Maros uit Zevenburgen zich een weg baant naar de Theiss, wegens den rijkdom aan ertsen ook wel het *Zevenburgsche Ertsgebergte* genoemd wordt. Het door deze bergwallen ingesloten hoogland wordt door lagere uitloopers en heuvelreeksen doorsneden, waartusschen rivieren haar dalen hebben: de Szamos, Maros en de Alt of Aloeta, die van drie zijden den toegang tot het hoogland openen, en er vruchtbare dalen vormen.

Hoewel een bergvesting, is Zevenburgen daardoor toch niet afgesloten geweest voor het verkeer en diengevolge trokken verscheidene volken door het land en ontstond er die betrekkelijke veelheid van natiën op een kleine oppervlakte, zooals wij dat boven beschreven hebben. Van de ongeveer 2.658.000 zielen behooren tot de Roemenen, of, gelijk men ze ook noemt, de Walachen, 1.972.000 zielen of 55 pCt., tot de Magyaren 918.000 of 35 pCt. en tot de Germanen (Saksen) 234.000 of 9 pCt. Daarbij komen nog de Szèklers in den zuidoosthoek van het bergland, ongeveer 450.000 in getal.

Die verschillende nationale elementen vormen sterke tegenstellingen onder de bevolking van Zevenburgen. De Szèklers zijn verwant met de Hongaren of Magyaren; zij noemen zich met zekeren trots „zonen van Attila's volk“, en zeggen, dat de Hongaren daaraan eerst in verderen graad verwant zijn. Zij spreken een oud dialect en onderscheiden zich van de Trans-

sylvanische Magyaren door een meer imposant voorkomen, een atletische gestalte, maar toonen minder edele gelaatstreken. Waarschijnlijk door kruising met hun Germaansche naburen, vindt men onder de Szèklers zowel blonde als donkere typen. De Szèklers zijn meer vasthoudend aan oude gewoonten dan de Magyaren.

De Saksen hebben de Duitsche taal in Zevenburgen in eere gehouden. Terwijl de Szèklers meest het Katholicisme bewaard hebben, zijn de Saksen meest Protestantsch, volgens de Augsburgsche confessie. De Hongaren daarentegen zijn meer het Calvinisme toegedaan en de Roemenen de Grieksch-Oostersche Kerk. Het Saksische element zag men in de jaren vóór den oorlog langzaam verminderen. Als oorzaak daarvan beschouwt men politieke en sociale invloeden. Wat de eerste betreft, vele Saksen verlieten het land, om aan de onderdrukking der Magyaren te ontkomen, terwijl ook de toeneming door geboorten bij hen niet zeer sterk is, teneinde de verdeeling van het grondbezit niet te ver te doen zijn. De Roemenen, die groote gezinnen hebben, voorzien voldoende in goedkope werkkrachten. Landbouw, veeteelt en mijnbouw zijn de belangrijkste bedrijven der Saksen.

De Roemenen of Walachen zijn door hun groote huwelijksvruchtbaarheid, sobere levenswijze en groote activiteit, nadat zij als natie erkend werden, snel opgekomen en vormen de meerderheid der bewoners van Transsylvanië. Zij zijn over geheel Zevenburgen verbreid, doch komen het meest voor in het westen en zuiden, terwijl de Magyaren daarentegen meest in het westen en oosten worden gevonden. Die toeneming in aantal heeft hun kracht gegeven om op te treden tegen het Hongaarsche bewind in het land. Zij beschouwen zich als verwanten van hun naamgenooten, de Roemenen over de Karpaten en de Transsylvanische Alpen. Op het congres van 1890 drukten de Transsylvanische Roemenen dat gevoel aldus uit: „Wij zijn en gevoelen ons leden van een groote Roemeensche familie van elf millioen zielen. Als leden van die familie is ons streven naar haar materiele en intellectuele ontwikkeling, en werken wij om ons volk te behoeden voor allen vreemden invloed.“ En zij betuigden tevens nog, dat zij trouwe onderdanen waren en zouden blijven van de vorsten uit het Habsburgsche huis.

Een verandering in de gevoelens dienaangaande zag men opkomen met den Balkanoorlog van 1913, toen een grooter Servië, een grooter Bulgarije en een grooter Griekenland werden geschapen. Wat men toen op den Balkan zag gebeuren, maakte bij een deel der Roemenen in Zevenburgen en Roemenië de gedachte levendig aan een grooter Roemenië. En dit denkbeeld werd door den grooten wereldoorlog verwerkelijkt, toen het verzwakte Hongarije moest toestaan, dat het oude Transsylvanië met Roemenië werd vereenigd tot een groot land.

Omtrent twee grenslanden bestaat nog geen zekerheid, nl. omtrent het Banaat en omtrent Bessarabië. Beide zijn behalve door Romanen ook door andere nationaliteiten bewoond. Omtrent het bezit van het Banaat, de rijke korenschuur van Hongarije, wordt nog strijd gevoerd tusschen Joego-Slavia en Roemenië. Bessarabië daarentegen is een land, waar Oekraïne en Roemenië elkander den invloed betwisten op nationaliteitsgronden. Wat daarvan worden zal, is nog onzeker; waarschijnlijk zullen zij bij Roemenië komen.

* * *

Het nieuwe Koninkrijk Groot-Roemenië is door zijn gesteldheid een land, dat rijk is aan natuurlijke hulpbronnen. Het zou te veel ruimte vorderen, om daarbij in bijzonderheden stil te staan; wij bepalen ons enkel tot eenige korte aanduidingen.

In de eerste plaats is Roemenië door klimaat en bodem een uitstekend land voor den akkerbouw en de veeteelt. Het oude Roemenië — Walachije en Moldavië —, is door zijn uitgestrekte vlakten en heuvellanden

voornamelijk een land van akkerbouw. De economische geschiedenis is die van de boeren in dit land, die niet voor 1864 van den druk der lijfeigenschap verlost werden, en daarna eerst langzamerhand eenig landbezit verwierven. Twee klassen van grootgrondbezitters, eerst de Bojaren of adellijke grondheeren, later ook de kapitalistische heeren, die grondbezit verwierven, hadden schier alleen den grondeigendom in handen. De economische vrijmaking der boeren en hun opbeuring, maakt een belangrenk gedeelte uit van de inwendige geschiedenis des lands. De cultuur-methoden laten, door gemis aan kapitaal en de weinige ontwikkeling der boeren, nog veel te wenschen over.

In 1915 was 1.904.294 H.A. lands aan de teelt van tarwe gewijd, d.i. 34 pCt. der oppervlakte (in 1913: 46 pCt.). Verder is het hoofdgewas maïs: 2.107.289 H.A., of 34 pCt. der oppervlakte. Daarop volgt de teelt van gerst: 554.900 H.A. of 9 pCt., van haver: 430.963 H.A. of 7 pCt., van rogge: 75.613 H.A. of 1 pCt., gierst 50.727 H.A. of 0,8 pCt. der oppervlakte en een weinig boekweit. In totaal was in 1915: 84 pCt. der oppervlakte aan de teelt van granen gewijd. Daarnaast worden nog geteeld peulgewassen en aardappelen, ongeveer 1 pCt., industriegewassen als bectwortelen, tabak, enz. 0,4 pCt., en oliehoudende gewassen als koolzaad, lijnzaad, hennep en zonnebloemen. De tarwe en maïs groeien meest in de Donauvlakte, de rogge meer in de vlakte tusschen Sereth en Pruth.

Hoewel Roemenië rijk is aan vee, staat toch de veeteelt niet op hoogen trap, en de zuivelproductie is daardoor nog onbelangrijk. Voor den wereldhandel is, wat landbouwproducten betreft, Roemenië hoofdzakelijk leverancier van granen en meel. In 1911 werd voor 625 miljoen lei aan akkerbouwproducten en voor 19,4 miljoen lei aan dierlijke producten uitgevoerd. Naar Nederland werd in 1911 voor 76,9 miljoen lei uitgevoerd.

Naast den akkerbouw noemen wij de wouden. Roemenië is een boschrijk land; 2.707.800 H.A. zijn met bosch bedekt, waarvan 1.067.573 H.A. staatsbosschen zijn. De bosschen leveren goed eiken-, beuken-, dennen-, wilgen- en populierenhout. Aan hout en houtartikelen werd in 1911 uitgevoerd voor ongeveer 24 miljoen lei; naar Nederland voor 4,6 miljoen lei.

De nijverheid in Roemenië is nog jong; voor veertig jaren vond men er nog slechts kleine, primitieve fabrieksinrichtingen ter voorziening in de landelijke behoeften. Door staatsprotectie is de industrie opgekomen; volgens de fabriekswet van 1887, gewijzigd in 1912, worden van staatswege bijzondere voordeelen aan fabrieken verleend, naar drie klassen ingedeeld, nl. 1. die, welke binnenlandsche ruwe stoffen verwerken; 2. die, welke ruwe stoffen uit het buitenland invoeren en verwerken en 3. fabrieken, die voor export leveren. De landbouwindustrie treedt voornamelijk op den voorgrond, nl. de graanmalerij, de spiritusindustrie, de suikerindustrie, de houtindustrie en de bierindustrie.

Een hoogst waardevol voortbrengsel van Roemenië is de petroleum, een product, waaraan de zuidelijke voorbergen der Transsylvanische Alpen rijk zijn. In 1913 was de opbrengst 1.885.225 tonnen, ter waarde van 132 miljoen lei. Een viertal groote maatschappijen: de Steaua Romana, de Romana Americana, de Astra Romana en de Concordia, die tezamen ongeveer $\frac{7}{10}$ der totale productie bezitten, hebben de petroleumindustrie voornamelijk in handen. Uit de ruwe olie wordt gewonnen: petroleum, benzine, smeerolie en paraffineolie, paraffine, vaseline en als nevenproducten asphalt en pek.¹⁾

* * *

Het hoogland van Zevenburgen heeft door zijn hoogte, trots de zuidelijke ligging, een ruw klimaat, met snelle afwisseling van temperatuur, hoewel het zeer gezond is. Landbouw, veeteelt en mijnbouw zijn

¹⁾ [Zie „De petroleum-overeenkomst tusschen Roemenië en de Middenrijken,” op pag. 632 v. d. jaarg. 1918. — Red.]

de belangrijkste bronnen van bestaan voor de bevolking. De Magyaren en Széklers wijden zich hoofdzakelijk aan landbouw en veeteelt, de Saksen behalve aan den landbouw en de veeteelt ook aan den wijnbouw. De Roemenen (Walachen) houden zich meest bezig met de teelt van maïs en met veeteelt.

Zevenburgen is over 't geheel, trots zijn bergachtige terreinen, en met uitzondering van de hoogste kale berggruggen, een vruchtbaar landschap. Ongeveer 22 pCt. van den bodem wordt gebruikt als bouwland, 26 pCt. als grasland en 37 pCt. is met bosch bedekt, terwijl 10 pCt. improductief is. Den wijnbouw vindt men aan de oevers van de Maros en de Kokel. Ooft wordt er in groote hoeveelheid geproduceerd. De grensgebergten zijn meest met dennen- en beukenwouden begroeid, in het binnenland vindt men veel eikenwoud, dat door Roemenen en Széklers meest wordt bewerkt.

De exploitatie der wouden is nog pas goed begonnen, doch kan veel toenemen. De landbouw is het best ontwikkeld in de landen der Saksen, overigens is het nog een uiterst primitief bedrijf. De runder- en varkensteelt is zeer aanzienlijk; men vindt er uitstekende paarden. Op de bergen ziet men een druk herdervleiden; de Sennhutten gaan tot 1700 M. hoog.

Belangrijk zijn de delfstoffen van het land.

Het Zevenburgsche Eertsgebergte is het rijkste goudland van Europa. Het goudhoudende gedeelte van dit Eertsgebergte heeft een lengte van 55 K.M. en een maximale breedte van 30 K.M. Men kent hier een groot aantal vindplaatsen van gouderts, welke evenwel in den laatsten tijd slechts ten deele produceerden. Het grootste gedeelte der Hongaarsche goudproductie is van hier afkomstig. Deze mijnbouw is hier al zeer oud, dagteekent van den tijd der Romeinen (106—276 n. Chr.), en werd sedert onafgebroken uitgeoefend; in de streek van Bôröspatak (in het Eertsgeb.) liggen de goudrijkste lagen van dit land. Verder vindt men er ijzer, bruinkolen en steenzout, dit laatste voornamelijk bij Maros-Ujvar. De opbrengst aan zilver, koper en lood is daarentegen nog gering. De industrie staat er niet op een hoog standpunt.

Boekowina, dat in den Romeinschen tijd ook tot Dacië behoorde, ligt ten oosten der Karpaten en sluit zich aan bij Moldavië. Dit land kwam na een afwisselende geschiedenis in 1775 aan Oostenrijk en behoorde sedert 1849 tot de Kroonlanden der Oostenrijksche monarchie, met den titel van Hertogdom. Het is een gebied van 10.441 K.M.², met ongeveer 800.000 inwoners, voor 38 pCt., meest in het noorden, uit Roethenen bestaande, en voor 34 pCt., meest in het zuiden, uit Roemenen, terwijl er verder Polen, Magyaren en Joden en vele vertegenwoordigers van Oostersche naties gevonden worden.

Het is een land met voornamelijk akkerbouw, met teelt van maïs en haver, eenige veeteelt en bijenteelt. De bodem levert ijzer. Belangrijk zijn de bosschen des lands: de naam Boekowina beteekent beukenland, en de houtproductie was aanzienlijk.

H. BLINK.

DE CONCENTRATIEBEWEGING IN DE ENGELSCHESCHEEPVAART.

Onder invloed van den oorlog werd de concentratiebeweging in de Engelsche handelsscheepvaart zeer versterkt. In het Juli- en Octobernummer van het „Weltwirtschaftliche Archiv” levert Dr. P. Overzier in een artikel getiteld: „Die Zusammenschlussbewegung in der englischen Handelsschifffahrt” belangrijke details, aan de hand waarvan we de gelegenheid hebben met toevoeging van eenige recente gegevens op dit verschijnsel nader in te gaan. Een algemeene inleiding gaat vooraf aan de afzonderlijke bespreking van het Cunard- en Royal Mail-concern.¹⁾

Reeds voor den oorlog deed de concentratie tendens hare werking in de Engelsche handelsscheepvaart

¹⁾ De studie wordt nog voortgezet.

gevoelen, ofschoon in de meeste reederijen het particuliere vermogen een overwegende betekenis had, waardoor de kapitaalsconcentratie tot op zekere hoogte gebonden was aan het particuliere vermogen van den reeder.

Een voor de concentratie nadeelige factor is de verdeling van de Engelsche scheepvaart over zoovele groote en kleine havens, die onderling in concurrentie staan, waardoor de samenwerking zeer moeilijk is. Bovendien was ongeveer twee derden der Engelsche scheepsruimte in de wilde vaart werkzaam, in welke de concentratie zeer moeilijk schijnt te zijn.

Deze factoren zijn door den oorlog in menig opzicht opgeheven. De heerschende opvatting werd nu, dat de handhaving der positie van Engeland in de handelscheepvaart in de toekomst afhangen zou van de samenwerking in sterke organisaties. De kleinere reederijen waren geneigd hun schepen te verkoopen, vooral daar een klein scheepsverlies reeds een goede exploitatie voor hen onmogelijk maakte.

De groote reederijen trachtten het gebrek aan scheepsruimte, dat ontstond door de requisitie van regeeringswege en oorlogsmolest, te verhelpen door den aanbouw van nieuwe schepen of de verwerving van oude. De scheepsbouwnijverheid kon in die behoefte niet geheel voorzien, vooral ook doordat de aanbouw van passagiersschepen aldra gestaakt werd. Vele kleine reederijen konden hun schepen op voordeelige wijze van de hand doen en ook de groote reederijen werden meer gediend door samenwerking. Oorlogswinsten en schadevergoedingen der verzekeringsmaatschappijen gaven de groote reederijen de beschikking over veel vlottende middelen, welke aangewend werden ter versterking van het concentratieproces.

De jaren 1915 en 1916 waren zeer gunstige jaren voor de Engelsche scheepvaart; de verzekering dekte de verliezen, zoodat door de hooge vrachten ruime winsten gemaakt konden worden. In 1917 verminderden deze winsten, daar de requisities der regeering tegen „contract rates”, welke beneden de vracht op de open markt waren, zeer toenamen.

Wij zullen nu twee der belangrijkste groepen aan een afzonderlijke beschouwing onderwerpen.

Het Cunard-concern. De kern van deze groep vormt de in 1840 met steun van de Britsche regeering onder den naam van „The British and North American Royal Mail Steam Packet Company” opgerichte Cunard Line. Tot aan het uitbreken van den oorlog, nam zij voornamelijk deel aan het Noord-Atlantische verkeer. De maatschappij kon zich steeds verheugen in steun van regeeringswege, vooral sinds 1903 werd de relatie met de regeering zeer nauw. In genoemd jaar werd de International Mercantile Marine Company opgericht, waardoor de Cunard Line geïsoleerd in het Noord-Atlantische verkeer kwam te staan, en daardoor onder Amerikaanschen invloed dreigde te komen.

Om het Engelsche karakter van de Cunard Line te waarborgen, stond de regeering een in 20 jaren af te lossen leening toe van £ 2.600.000 tegen 2% pCt., met het doel om twee snelvarende schepen te bouwen, die in 1907 onder den naam van Lusitania en Mauretania in dienst gesteld werden. Bovendien verkreeg de Cunard Line vanaf de indienststelling dezér beide schepen een jaarlijksche subsidie van £ 150.000 en een postsubsidie van £ 68.000 per jaar.

Reeds in 1911 verschaftte de Cunard Line zich de contrôle over de Thomson Line, waardoor een belangrijk aandeel verkregen werd in het verkeer op Canada. In 1912 verschaftte zij zich de meerderheid der aandelen van de Anchor Line (Henderson Brothers), waardoor niet alleen de dienst van de Middellandsche Zee op New York kon uitgebreid worden, doch ook een aandeel verkregen werd in de scheepvaart op Indië. Door deze transactie verkreeg de Cunard Line ook de heerschappij over de Anchor-Brocklebank Line,

welke onder contrôle van de Anchor Line stond. In 1916 nam de Anchor-Brocklebank Line nog de Well Line, Ltd., New-Castle-on-Tyne over.

In April 1916 nam de Cunard Line de twee schepen van de Canadian Northern Steamship, Ltd., over en sloot zij een overeenkomst met de Canadian Northern Railway. De dienst op Canada kon hierdoor weer uitgebreid worden. In Juni 1916 verschaftte zich de Cunard Line, door de overneming van de Commonwealth and Dominion Line, aandeel in het verkeer met Australië.

In September 1916 vond er een fusie plaats tusschen de Anchor Line en de Donaldson Line of Steamers (Donaldson Bros.), Glasgow. De Donaldson Line onderhield lijnen op de La Platahavens en andere Zuid-Amerikaansche havens en bovendien had zij diensten op Canada.

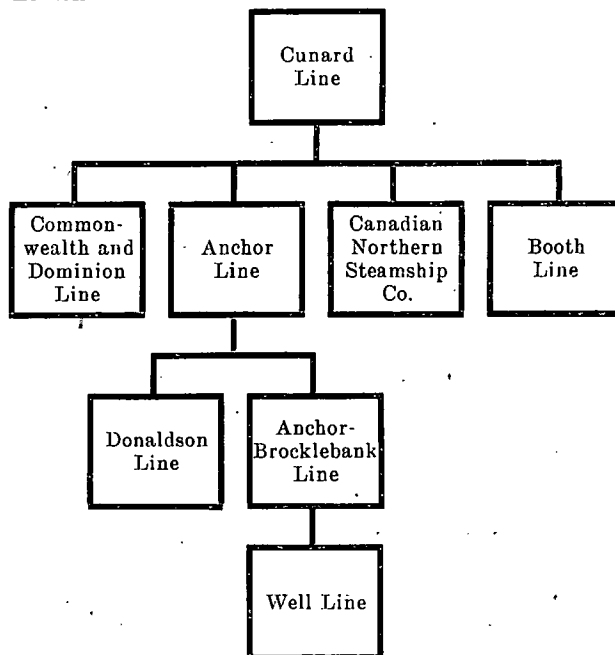
Ten slotte werd in 1917 nog een kleine reederij, de America-Levant Line overgenomen.

Doordat de chairman van de Cunard Line, Sir Alfred Booth, eigenaar is van de Booth Steamship Company Ltd., Liverpool, welke op Zuid-Amerika vaart, heeft het Concern van de Cunard Line, het een bij het ander genomen, hare verbindingen over de geheele wereld.

De tonnage waarover de Cunard Line in 1909 beschikte, bedroeg 275.000 B.R.T. Thans, tien jaar later, beschikte het geheele concern over 558.380 B.R.T. scheepsruimte, terwijl voorts 426.800 B.R.T. in aanbouw zijn.

In 1909 bedroeg het gestorte aandelenkapitaal van de Cunard Line £ 1.600.020; de regeering heeft één share van £ 20. Bovendien was er een „Mortgage Debenture Stock” van £ 3.940.000. Aan het eind van 1918 bedroeg het gestorte kapitaal £ 5.470.856, terwijl de obligatieleening nog slechts £ 2.683.631 bedroeg.

In Februari van dit jaar werd bekend, dat de Cunard Line, welke hare diensten op New York steeds van Liverpool onderhield, in de toekomst ook van Southampton op New York zou varen. „As a Liverpool man, I regret the necessity of coming to such a decision,” zei Sir Alfred Booth, doch om een vooraanstaande plaats in het vervoer van eerste klasse passagiers te verkrijgen, welke van het vasteland komen is een dienst van Southampton via Cherbourg noodzakelijk, vooral daar de Duitsche lijnen hier weggevallen zijn. Een concentratie-schema van het Cunard-concern, overgenomen uit het W.A., vindt men hierbij opgenomen.

Als tweede groep verdient het Royal Mail-concern alle aandacht. Als leider van deze combinatie is Sir Owen Philipps te beschouwen, de president van

de in 1839 opgerichte Royal Mail Steam Packet Company, London.

In 1903 had deze reederij een vloot van 89.460 B.R.T., in 1910 was deze reeds 211.831 B.R.T. groot. In laatst genoemd jaar begint de concentratiebeweging in de Engelsche Scheepvaart, welke beweging zijn stuwende kracht in Sir Owen Philipps vond.

In den loop van de jaren 1910 en 1911 heeft de R.M.S.P. zich de leiding over een aantal groote maatschappijen verschaft, zoodat de totale scheepsruimte in 1912 reeds 1.300.000 B.R.T. bedroeg. In 1910 werden de door de Elder Dempster & Co. geëxploiteerde Scheepvaartmaatschappijen onder controle der R.M.S.P. gebracht. Dit nieuwe bezit werd ingebracht in de op 31 Maart 1910 opgerichte Elder Dempster & Co. Ltd. De belangrijkheid van de onder dezen naam gecombineerde reederijen blijkt uit onderstaande tabel.

Scheepsbezit van de Elder Dempster & Co., Ltd.

African Steam Ship Company	70.475	B.R.T.
British & Afric. Steam Nav. Co., Ltd.	92.618	"
Elder Line, Ltd.	78.717	"
Imperial Direct Line, Ltd., West Indian Mail Service	23.572	"
La Belge Maritime du Congo (gedeeltelijk)	16.058	"
Elder Dempster & Co.	33.120	"
In aanbouw	29.578	"
	344.138	B.R.T.

Bovendien werden door de Elder Dempster & Co., Ltd. de zaken van de Grand Canary Coaling Cy. op Teneriffa en die van de Sierra Leone Coaling Cy. in Sierra Leone overgenomen. Kort daarop werden de Glen Line en Shire Line aangekocht, welke van de Noordzeehavens naar het verre oosten voeren. In 1917 werd door de Elder Dempster & Co., Ltd. de Gulf Transport Line overgenomen, welke een geregelde dienst van Liverpool en Le Havre naar Galveston onderhield.

In Juni 1910 breidde de R.M.S.P. hare macht uit door de overneming van de Pacific Steam Navigation Company. Laatstgenoemde reederij werd in 1840 opgericht; zij was de eerste stoomvaartmaatschappij die de Stille Oceaan bevoer. Haar schepen voeren van San Francisco tot Valparaiso en bovendien was er een geregelde lijn van Liverpool en Glasgow naar Brazilië en de La Plata. Bij overneming was de vloot 183.234 B.R.T. groot. De voornaamste redenen voor de overneming waren het gereedkomen van den Andes-tunnel en het feit, dat de bouw van het Panama-kanaal zijn einde scheen te naderen. Hierdoor zou in de toekomst geen samenwerking tusschen beide reederijen volstaan op basis van een losse vriendschapsband. De oplossing werd in de fusie gevonden.

In 1911 sloot zich de Lamport and Holt Line bij het Royal Mail-concern aan. Deze, in 1865 onder den naam van Brazil and River Plate Steam Navigation Company opgerichte reederij onderhield geregelde diensten van Antwerpen, Le Havre, Londen, Manchester en Glasgow naar de La Plata, Brazilië en de Westkust van Zuid-Amerika. Deze combinatie vergrootte het concern met 146.670 B.R.T. Sinds 1917 wordt samengewerkt met de Argentine Navigation Co.

In het begin van 1918 werd de meerderheid der aandelen van de scheepswerf Archibald Mc. Millan and Sons, Ltd. in Dumbarton, die reeds vroeger schepen voor deze groep bouwde, verworven.

Van zeer groote beteekenis is de aansluiting van de Union Castle Line bij het Royal Mail-concern in 1911. De aanleiding hiertoe was het postvervoer naar Zuid-Afrika. De Union Castle Line was lid van den Zuid-Afrikaanschen Scheepvaartring, welke met de Zuid-Afrikaansche regeering niet tot overeenstemming kon komen over de rabatkwestie. Daar de R.M.S.P. niet tot den genoemden Scheepvaartring behoorde, kon ze met de overgenomen vloot der Union Castle Line tot een overeenkomst komen met de Zuid-Afrikaansche regeering.

De vloot van de Union Castle Line was bij de overneming 320.000 B.R.T. groot, terwijl het Royal Mail-concern, door deze nieuwe combinatie over 1.287.950 B.R.T. kwam te beschikken.

In 1913 nam de R.M.S.P. de aan het La Plata verkeer deelnemende Nelson Line, Ltd. en de Nelson Steam Navigation Company, Ltd. over. De Nelson Line had schepen, welke speciaal ingericht zijn voor het transport van bevroren vleesch en graan. In 1914 werd door de R.M.S.P. de Royal Mail Steam Packet Meat Transport Co. opgericht, met het speciale doel van vleeschtransport van de La Plata naar Engeland.

In 1916 werden nog overgenomen de Moss Line, R. Mac Andrew & Co. en de Volana Shipping & Co., Ltd.

Door dit geweldige concentratieproces beschikte het Royal Mail-concern aan het einde van 1917 over 1.600.000 B.R.T. In 1911 bedroeg het aandeelen kapitaal der R.M.S.P. £ 1.700.000, terwijl een obligatielening van £ 2.250.000 ten haren laste was uitgegeven. De totaal boekwaarde der vloot, nieuwbouw en deelnemingen in dochtermaatschappijen was toen £ 4.875.183. In 1917 waren deze cijfers resp. £ 5.000.000, £ 4.500.000 en £ 10.437.769.

Door de verkeersstremming had de R.M.S.P. in het begin van den oorlog groote verliezen te dragen. In de latere oorlogsjaren verbeterde de financieele positie echter geheel.

H. M. H.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijk overzicht met bijlagen, van de opbrengst der Rijksmiddelen over de eerste elf maanden van het loopende jaar, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van het vorig jaar.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op een bedrag van f 655.050.314, waarvan f 488.236.300, op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het Leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geene verzwareing van belastingdruk medebrachten — is dus in totaal f 789.968.952, ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 33.395.207 op, tegen f 18.438.280 in November 1918 en vertoonen mitsdien een vooruitgang van f 14.956.927.

De opbrengst der afgelopen maand overtreft de raming met het aanzienlijk bedrag van f 14.791.832, de opbrengst van de eerste tien maanden van 1919 overtrof de raming met f 77.294.287, zoodat over de eerste elf maanden van 1919 de opbrengst de raming met het aanzienlijke bedrag van f 92.086.119 te boven gaat.

Dit gunstig resultaat is voornamelijk te danken aan het ruimer vloeien van de grond-, de personeele, de inkomsten-, de dividend- en tantième- en de vermogensbelasting, aan de accijzen op suiker, gedistilleerd, bier en geslacht, aan de zegel-, registratie- en successierechten, aan de rechten op den invoer, de belasting op gouden en zilveren werken, aan het statistiekrecht, het recht op de mijnen, de domeinen en de loodsgelden.

Tot de gunstige resultaten over November 1919, in vergelijking met November 1918, droegen de zoeven genoemde middelen bij met uitzondering van den suikeraccijns en het recht op de mijnen.

Trager vloeiden suiker- en zoutaccijns.

Het ruimer vloeien van de grond-, personeele, inkomsten-, dividend- en tantième- en vermogensbelasting hangt waarschijnlijk samen met het inhalen van den achterstand bij de vaststelling der aanslagen en de invordering hiermede verband houdend.

De hoogere opbrengst van den gedistilleerdaccijns is een gevolg van de op 7 April ingegane accijns-

verhooging en van een toeneming der beschikbare grondstoffen, dit laatste deed waarschijnlijk ook bij de hoogere opbrengst van den bieraccijns invloed gelden.

De stijging in opbrengst van den geslachtsaccijns houdt verband met de hoogere vleeschprijzen en het meerder vleeschgebruik in 1919 vergeleken met 1918.

Het ruimer vloeien van de zegelrechten zal wel zijn toe te schrijven aan de met 1 Augustus j.l. in werking getreden wet van 27 Juni 1919 (Staatsblad No. 432) tot wijziging der Zegelwet 1917, aan den levendigen Effectenhandel en aan de verscherping van het toezicht.

De stijging van de opbrengst van het registratie-recht moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan de talrijke emissies en overgangen van vast goed.

De belangrijke vooruitgang in de opbrengst der successierechten etc., is waarschijnlijk toe te schrijven aan de waardedaling van het geld, waardoor grootere geldswaarden worden nagelaten, geschonken of bij overlijden overgaan. Voorts doet thans de belangrijke sterfte in de griepperiode haren invloed gevoelen.

De meerdere opbrengst van de invoerrechten, het statistiekrecht en de loodsgelden vloeit voort uit de verlevendiging van het internationale verkeer, terwijl bovendien wat de eerste twee middelen betreft, de sterke prijsstijging haren invloed op de ontvangsten doet gevoelen.

De toeneming van de opbrengst der belasting op gouden en zilveren werken wijst op de toenemende neiging van velen tot het koopen van weelde-artikelen.

De mindere opbrengst van den suikeraccijns houdt verband met een afnemend verbruik van suiker en suikerhoudende spijzen, nu weder andere voedingsmiddelen in voldoende mate aanwezig zijn en bovendien de hoogere suikerprijzen de vraag naar suiker doen afnemen.

De lagere opbrengst van den zoutaccijns is een gevolg van het verbruiken van de groote, gedurende den oorlog gevormde en veraccijnsde voorraden.

AANTEKENINGEN.

La richesse qui fait la ruine. (Zwitserseche valuta-zorgen.) — In Zwitserland gaat men onder den hoogen stand van den Zwitserschen frank tegenover de andere valuta's zeer gebukt. Het veroorzaakt vooreerst een overweldigend aanbod van Zwitserseche waarden, vroeger in het buitenland, vooral in Frankrijk, geplaatst; het maakt dat de Zwitserseche industrieën, veelal parallel-industrieën met Duitschland, niet meer exporteeren kunnen; het maakt dat het hotel- en toeristenwezen, deze voornaamste factor van volkswelvaart, kwijnt.

Bovendien ondervindt de Zwitserseche wisselmarkt hevige schokken, die de handelszaken enorm belemmeren. De oorzaak hiervan wordt gezegd de volgende te zijn. In de nieuwgecreëerde staten als Polen en Tsjecho-Slowakije, die nog geen behoorlijk muntstelsel hebben, zouden de groote transacties meestal worden afgesloten in een vreemde valuta en wel in Parijsche franken. Nu deze aan het wankelen zijn geraakt, zou men een frank met betere basis, nl. den Zwitserschen, als betaalmiddel hebben gekozen. De Zwitserseche circulatie is te beperkt om aan dezen eisch te voldoen, zoodat nu eens de vraag, dan weder het aanbod van Zwitserseche franken plotseling te groot is.

Men heeft daarom al reeds het wanhopige voorstel hooren uiten, om den Zwitserschen frank nu maar moedwillig te bederven door eene opzettelijke inflatie teweeg te brengen: aflossing van alle oorlogsschuld door een overmatige uitgifte van bankpapier. Men kan ook aan zijn rijkdom te gronde gaan!

Nationaliteitsmerk in Zweden. — Naar de lezer weet — zie pag. 386 — werd reeds geruimen tijd in Zweden de al of niet wenschelijkheid van de invoering van een z.g. nationaliteitszegel,

waarmede de exportgoederen als afkomstig van onvervalschte Zweedsche origine zouden kunnen gekenmerkt worden, overwogen en hield daartoe de Zweedsche Exportvereniging onder haar leden eene enquête. Het resultaat daarvan is evenwel afwijzend ten aanzien van de invoering geweest. Wil toch een merk, als beoogd was, zijn functie goed vervullen, dan moet het niet alleen den oorsprong der goederen, maar ook — en dat vooral — hun goede kwaliteit waarborgen. Het hiertoe noodige contrôle-instituut zou men eventueel van ondernemerszijde hebben willen oprichten, daar besliste bezwaren werden geopperd om deze taak aan den staat op te dragen.

De groote export-industrieën waren evenwel van meening, dat de werkzaamheden van een zoodanige instelling te veelomvattend zouden moeten zijn, om practisch uitvoerbaar te wezen. Zij zou naar aanleiding van hare beslissing zonder twijfel op geregelden en moeilijk te breken tegenstand van belanghebbenden stuiten, terwijl al het verrichte werk nog maar uiterst weinig waarborg zou bieden, dat geen minderwaardige artikelen werden uitgevoerd. Is men er niet van verzekerd, dat alle exportproducten, die den Zweedschen oorsprong vermelden, van onberispelijke kwaliteit zijn — trouwens een onmogelijk verlangen — dan wordt het Zweedsche product eerder in een slechten roep gebracht dan dat van het gebruik van het zegel steun voor den handel uitgaat. Deze overwegingen zijn beslissend geweest, om het plan op te geven. De groote toonaangevende Zweedsche Exportvereniging zal de invoering van het nationaliteitszegel dus niet bevorderen.

Stand der cultures en uitvoer gedurende het derde kwartaal 1919, in Suriname.¹⁾

— De weersomstandigheden waren voor de meeste cultures gunstig. Het droge seizoen was tot nog toe minder streng dan in 1918 wat een gunstigen invloed heeft gehad op den stand der gewassen: De cacao-thrips en de krullotenziekte blijven nog steeds schade aan de cacao toebrengen. De cacao-productie was belangrijk lager dan die in 1918; de napluk zal van weinig beteekenis zijn.

De uitvoer der voornaamste producten over het 3e kwartaal van 1919 bedroeg, in vergelijking met dien over 1918:

		3e kw. '19	3e kw. '18
Balata	K.G.	226.562	285.573
Cacao	"	539.635	1.122.411,5
Koffie	"	900.853	160
Maïs	"	13.660	—
Suiker	"	1.224.850	1.574.880
Rum	L.	160.118	249.741
Huiden	K.G.	13.149	—
Hout	M ³ .	129	105
Letterhout	K.G.	15.756	339
Goud	Gram	250.770	334.152,7

De stand der Liberiakoffie is gunstig; aangezien de hoofdoogst grootendeels in de eerste maanden van 1920 wordt verwacht, zal de productie dit jaar vermoedelijk niet het cijfer van 1918 bereiken.

De oogst-vooruitzichten voor de eerste maanden van 1920 zijn zeer gunstig. De stand van het suikerriet is bevredigend. De rijstooogst, welke thans is afgelopen, is bijzonder meegevallen.

¹⁾ Zie pag. 844.

De economische toekomst van Albanië. — Wij hebben hier te lande nog altijd een meer dan gewone belangstelling, wanneer van Albanië gesproken wordt. Economisch of anderszins bestonden er weliswaar tusschen dat landschap en de Nederlanden nimmer enge banden van gemeenschap, maar de werkzaamheid, die een aantal officieren van ons leger in de jeugd jaren — jeugd maanden ware het wellicht juist te zeggen — van den nieuwgeschapen staat op eervolle wijze verricht hebben, houdt onwillekeurig nog altijd onze aandacht voor Albanië gaande. Uit een artikel, dat *Pierre Cauboue* onder den titel

l'Avenir économique de l'Albanie in het laatstverschene nummer van het *Journal des Economistes* publiceert, willen wij dan ook de belangrijkste feiten hier overnemen. Achtereenvolgens worden behandeld landbouw, industrie en in- en uitvoerhandel.

De landbouw. Albanië is geen landbouwland van den eersten rang. De talrijke beboschte bergen hebben dit belet. Toch slaagt de landbouwer er in te voorzien in 's lands behoefte aan de dagelijksche levensmiddelen en zelfs kan er nog graan, mais en olijven geëxporteerd worden. De vruchtbaarste streken zijn gelegen langs de kust en in de valleien van het binnenland. De grond is voor het overgrootste gedeelte in handen van Albaneesche grootgrondbezitters, die onder het Turksch regime vooraanstaande ambten hadden verkregen. Deze stand van zaken, gepaard met den afkeer, welken de Albaniër heeft om bij vreemden in dienst te treden, verklaart, dat vóór den oorlog de grond niet op de meest economische wijze geëxploiteerd werd. Indien men op de eene of andere wijze den grond onder de Albanezen verdeelen kon, dan is het vrijwel zeker, dat een groot gedeelte der bergbevolking naar de vlakke zou afdalen om zich daar als landbouwers neer te zetten.

Eenige uitvoercijfers in 1913 waren aldus (cijfers in Oostenrijksche Kronen):

	Oostenrijk	Italië	Turkije	Griekenland
Olijfolie	119.280	6.240	5.280	23.260
Olijven	—	155.230	—	—
Maïs	—	19.675	—	—
Vlechtriet	—	64.775	—	—
Granen	—	—	62.135	—
Schapenboter ..	—	—	159.040	21.560
Schapenwol ..	430.350	—	—	—

Pierre Cauboue stelt de vraag hoe men de vrij vruchtbare streken van Albanië tot de grootste economische ontwikkeling zou kunnen brengen. De grootgrondbezitters, merkt hij op, zijn onbekwaam geweest om al hun landerijen op een degelijke manier te laten exploiteeren. Hun functie onder de Turksche regeering hield hen steeds ver van Albanië verwijderd en had hen volkomen onverschillig gemaakt voor de economische ontwikkeling in hun eigen land. Daarbij komt, dat de Turksche regeering, gesteld men had over voldoende kapitaal en wilskracht beschikt, toch systematisch alles zou hebben tegengewerkt.

Nu de oorlog voorbij is en met den laatsten Balkan-oorlog de Turksche heerschappij over Albanië reeds een einde genomen had, is het toch niet zeker, dat de Albaneesche grootgrondbezitters geneigd zullen zijn hun landerijen beter in exploitatie te gaan brengen; noch is het zeker, dat zij hiervoor over genoegzaam kapitaal zullen kunnen beschikken. Cauboue meent, dat een verdeling van den grond moet plaats hebben, waardoor de Albanezen uit de bergen eigenaars worden van de vlakten. Hieruit zou een zeer verdeeld kleingrondbezit ontstaan, doch de nadeelen hiervan zou men kunnen tegengaan door het in het leven roepen van coöperatieve landbouwverenigingen met door de wet verplicht lidmaatschap. In elk dorp kon een dergelijke vereniging worden opgericht. Alle landbouwers moesten er lid van zijn. De vereniging zou landbouwmachines, zaden, mest, enz. inkoop en eventueel als verkoopster van den oogst optreden. Dergelijke verenigingen zouden ook silo's, olieperserijen, zuivelfabrieken, enz., kunnen oprichten. Indien de Albaneesche regeering de zaak flink aanpakt, zal Albanië in de toekomst veel graan kunnen exporteeren, meent de schrijver, temeer daar tijdens den oorlog de Oostenrijkers, de Italianen en de Franschen goede wegen hebben aangelegd.

De industrie. Albanië bezit drie industriegebieden: Scutari, Durazzo en Valona. In 1916 bestonden in Scutari vier stoommeelmolens en verschillende watermolens. Het land beschikte daarmee nog niet over een voldoende aantal molens, hetgeen ook aan te nemen is uit het feit, dat het graan uitvoerde en meel invoerde. De oprichting van meelfabrieken zou dus

werkelijk in een bestaande behoefte voorzien. In deze streek worden nog steenfabrieken, kalkovens en een zeepfabriek aangetroffen. Hier ook is de speciaal Albaneesche filigraan-industrie (fijn draadzilver- en goudwerk) gevestigd. In Durazzo treft men weinig belangrijke stoommeelfabrieken aan, een houtzagerij te Derveni, zijdenstoffenfabrieken te Tirana.

In Valona bevinden zich vier groote stoommeelmolens en acht molens, gedreven door motorkracht, voorts olieperserijen, welke grootendeels gedreven worden door waterkracht.

De industriele ontwikkeling van Albanië is zeer gering. Toch bevat de bodem erts- en kolenlagen, petroleum, koper, antimonium en bismuth. De aanwezigheid hiervan is aan het licht getreden, dank zij de onderzoekingen van Oostenrijksch-Hongaarsche geologen tijdens de bezetting in 1916, terwijl de bosschen een grooten schat in zich bergen van eiken- en beukenboomen en verfhout.

Export en Import. Het district Scutari exporteerde in 1913 voor 7.008.437 Oostenrijksche Kronen, waarvan ongeveer de helft naar Oostenrijk en voor ruim twee miljoen naar Italië. De import bedroeg in dit district 6.330.896 Kr. voor het grootste gedeelte ook uit Oostenrijk en Italië.

Over Durazzo werd in ditzelfde jaar voor 7.229.010 francs, waarvan 47 pCt. uit Oostenrijk en 20 pCt. uit Turkije ingevoerd, terwijl over Valona voor 4.908.655 Kronen werd geïmporteerd, waarvan het grootste gedeelte uit Oostenrijk-Hongarije. De export over Durazzo en Valona bedroeg resp. frs. 2.196.648 en Kr. 1.480.334.

Cauboue besluit zijn beschouwingen met de opmerking, dat Albanië, nu het zelfstandig aan zijn economische ontwikkeling kan werken, zeer zeker een land is, dat in aanmerking komt om er in de naaste toekomst handelsrelaties mede aan te knopen. Albanië moet veel importeeren. Tot op heden was haast de geheele handel in handen van Oostenrijk en Italië. Daar Oostenrijk zijn havens aan de Adriatische Zee, Triëst en Fiume, niet meer bezit, heeft dit land twee machtige armen van zijn export op Albanië verloren, terwijl Italië en de Yoego-slaven, ofschoon meester van de Adriatische Zee, minder kansen hebben de opengevallen plaats in te nemen wegens het feit, dat ze in Albanië niet gaarne gezien zijn.

Spoorwegplannen in Zuid-Amerika.

— De spoorwegplannen, welke uitvoering gedurende den oorlog in Zuid-Amerika voor een groot deel door gebrek aan kapitaal of scheepsruimte voor het vervoer van het materiaal rustte, worden weer opgevat. Het spoorwegnet van Zuid-Amerika heeft zich slechts in een langzaam tempo ontwikkeld en is bovendien ongelijkmatig over het werelddeel verdeeld. In het Westen levert het Andesgebergte onnoemelijke moeilijkheden op, terwijl het moordende klimaat van het Amazone-gebied den spoorveganleg bijna onmogelijk maakt. Het kustgebergte van Brazilië is eveneens hinderlijk voor den aanleg van spoorwegen.

Over het beste spoorwegnet beschikt Argentinië. Het La Plata-bekken vergemakkelijkt den toegang tot het binnenland. Ofschoon de oppervlakte van Argentinië slechts een derde is van die van Brazilië, bedraagt de lengte van het spoorwegnet 22.000 Eng. mijlen, terwijl dat van Brazilië 16.000 Eng. mijlen lang is.

Voor de naaste toekomst bestaan de volgende spoorwegplannen in Argentinië.¹⁾

In het Noorden wil men de Gouvernemen ten Formosa en Chaco, door het Formosa-Embarcacion-systeem ontwikkelen.

In de landstreek tusschen de Parana en Uruguayrivier (Entre Rios) wil men Diamante en Curuzu Cuati verbinden, waardoor hier een meer volledig spoorwegnet zal ontstaan.

¹⁾ Zie de mededeelingen van de „Guaranty Trust Company of New York”, van 28 October 1919 over: „New Railways in Foreign Countries”.

Voor Patagonië zijn eveneens zeer belangrijke uitbreidingen in uitzicht gesteld. Het betreft lijnen ter lengte van 1243 Eng. mijlen, waarvan 580 in exploitatie zijn. Er zijn twee lijnen dwars door Patagonië geprojecteerd, een van San Antonio naar Osorno in Chili en een van Rivadavia tot het Buenos Airesmeer op de Chileensche grens. Een derde lijn is geprojecteerd van Puerto Deseado in N.W.-richting over de lijn van Rivadavia naar het Westelijke einde van de lijn van San Antonio.

Van groot belang zijn de plannen voor de spoorwegverbinding van Argentinië met Peru.¹⁾

In exploitatie is reeds de lijn van Tucuman tot Quiaca aan de grens van Bolivia. Van Quiaca tot Atocha wordt een automobiëldienst onderhouden, terwijl de spoorweg nog in aanleg is. Van laatstgenoemde plaats loopt de spoorweg tot Uyuni, aan den Antofagastaspoorweg en via Oruro, La Viacha, Guaqui en Puno tot Cuzco. Van Cuzco tot Huancayo moeten nog groote moeilijkheden overwonnen worden voordat de doorlopende spoorwegverbinding via Oraya met Lima tot stand gekomen is.

Van Puno af loopt reeds een spoorweg naar Mollendo, een haven in het Zuiden van Peru. Van Buenos Aires kan men dus tot Mollendo per spoor reizen (met alleen een klein traject waar van een autodienst gebruik gemaakt moet worden), van daar bestaat een stoomvaartverbinding met Callao, de haven van Lima. *Bolivia* spreidt tegenwoordig een groote activiteit op spoorweggebied ten toon. Het Antofagastaspoorwegnet is reeds zoover uitgebreid, dat een lijn is aangelegd, welke La Paz, Cochabamba en het rijke zilverdistrict van Potosi verbindt. De aanleg van de lijn van Potosi naar Sucre vordert. Verder zijn de volgende lijnen in aanleg of geprojecteerd:

Van La Paz naar het vruchtbare Yunga-district; bij Puerto Pando wordt de Beni-rivier bereikt, waardoor men aansluiting aan het Amazone-gebied verkrijgt. Van Cochabamba naar Chimoré.

Van Santa Cruz in Zuidelijke richting naar Yacuiba aan de grens van Argentinië, niet ver van Embarcacion, zoodat hier een tweede aansluiting aan het spoorwegnet van Argentinië in uitzicht gesteld wordt. Van Santa Cruz bestaat ook een plan voor een verbinding met Corumba aan de Paraguay-rivier in Brazilië nabij de grens van Bolivia.

Verder is er nog een plan den Madeira-Mamoréspoorweg tot in Bolivia té verlengen. In exploitatie is een deel ter lengte van 394 K.M. in het N.O. van Matto Grosso, langs het door stroomversnellingen onbevaarbare deel van de Madeira en Mamoré. De bevaarbare bovenloop van deze rivieren wordt zoodoende voor het verkeer bereikbaar. Een lijn naar Ribeiralta aan de Beni-rivier in Bolivia is geprojecteerd.

Van verre strekking zijn de plannen in Peru. Vanaf Oroya loopt een lijn naar Cerro de Pasco, waar belangrijke kopermijnen zijn. De „Amazon Pacific Co.” heeft het plan om een spoorweg aan te leggen, die van laatstgenoemde plaats in Noordelijke richting via Huanuco aan de Huallaga-rivier naar Cumaria aan de Ucayali-rivier, een grooten zijstroom van de Amazone-rivier, loopt. Deze rivier wordt bij genoemde plaats bevaarbaar voor schepen van middelbare grootte.

Met de verwezenlijking der plannen voor dezen spoorweg zou een groote transcontinentale verbinding tot stand gekomen zijn. De concessies zijn in handen van Amerikanen.

De Amerikanen hebben ook grooten invloed op spoorweggebied in Ecuador, welke staat alleen den spoorweg van Guayaquil tot Quito bezit. Sinds 1917 wordt er aan gewerkt deze lijn via Ibarra naar Esmeralda in het N.W. van Ecuador voort te zetten.

Verder zijn er nog projecten, in het Zuiden voor een lijn naar Cuenza en in het Oosten naar S. Antonia,

¹⁾ Railway Communication between Peru and the Argentine Republic, in *Bulletin of the Pan-Am. Union*, September 1919.

een plaats aan een bevaarbare bronrivier van de Amazonas.

In Columbia bestaan plannen om de verbinding van Bogota met den mond van de Magdalena te verbeteren door den aanleg van nieuwe spoorwegen.

In 1918 werd een contract tusschen de regeering van Venezuela en de „Caribbean Coal Co.” gesloten, met het doel een spoorweg in den staat Zulia aan te leggen. De lijn zal van Las Castilletes aan de Golf van Maracaibo loopen tot de mijnen van Santa Rosa en Filon de Espejo.

In Chili bestaan plannen voor een nieuwen spoorweg tusschen Valparaiso en Santiago via Casablanca. Met de aanleg van een spoorweg van Pua naar Traiguen werd begonnen, terwijl de constructie van de lijn Iquique-Pintados vordert.

In Brazilië zijn er plannen de lijnen van Sao Paulo naar Itapura en van daar dwars door Matto Grosso tot Corumba, tot één systeem te vereenigen. Verder wordt er een nieuwe lijn overwogen over het kustgebergte van Angra dos Reis (tusschen Rio de Janeiro en Santos) via Barra Mansa tot in het centrum van den staat Goyaz.

De Braziliaansche regeering verleent de concessies voor den aanleg van spoorwegen niet zonder meer; zij wil zich waarborgen verschaffen voor een spoedigen aanleg der lijnen, door den import van spoorwegmateriaal van de concessionarissen te verlangen.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — 's-Gravenhage, 15 Oct. 1919.

Prof. Mr. D. van Blom, Collectieve bedrijfsorganisatie; J. C. Kempees, De Nederlandsche Hypotheekbanken in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en in Canada, I.

Idem. — 15 December 1919.

Mr. J. A. Levy, Wettelijk aangemoedigde bevolkingsvermeerdering, II; J. C. Kempees, De Nederlandsche Hypotheekbanken in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en in Canada, III; Prof. Dr. A. H. Berkhout, De wijziging van de inkomstenbelasting in verband met den boschbouw.

Tijdschrift voor Economische Geografie. — 's-Gravenhage, 15 October 1919.

C. Wessels, Ierland. Economisch-geographische schetsen; Bandoeng, de toekomstige hoofdstad van Nederlandsch-Indië; G. van Gelder, Het romaniseeren van Chineesche aardrijkskundige namen; Prof. Dr. H. Blink, Albanië en de Albaneezen.

Idem. — 's-Gravenhage, 15 November 1919.

Ir. E. C. Abendanon, Het rapport van de Koninklijke Nikkel-Commissie van Ontario (Canada); J. A. Engelberts, De vleeschexport van Argentinië; Prof. Dr. H. Blink, Andalusië en de kanalisatie van den Guadalquivir; R. Wolframproducten van Bolivia; R. De Ural en het Choco-gebied in Columbia als platinavindplaatsen.

De West-Indische Gids — Amsterdam, September 1919.

Prof. Mr. D. van Blom, Kolonisatie met Ned. boeren in Suriname; Prof. J. A. Grutterink, Beauxiet; Dr. H. van Cappelle, De aanslibbingen der Sur. rivieren; Dr. J. de Hullu, St. Eustatius, St. Martin en Saba op het laatst van de 18e eeuw; S. Kalff, Uit Suriname's verleden.

Idem. — Amsterdam, October 1919.

Prof. Dr. F. A. F. C. Went, Natuurwetenschappelijk onderzoek van de binnenlanden van Suriname; P. Westra, Plantage-arbeiders; Mr. B. de Gaay Fortman, Curaçao tegen het einde der West-Indische Compagnie; Th. van Lelyveld, De kleding der Surinaamsche bevolkingsgroepen in verband met aard en gewoonten (vervolg); F. E. Bn. Mulert, De Nederlandsche Bovenwindseilanden in het midden der 17de eeuw.

Grensgebied van het recht. — Amsterdam, October 1919.

Th. M. Roest van Limburg, Sociologische fragmenten; *Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge*, Het zieleloven van den misdadiger een maatschappelijk vraagstuk; *B. De oorzaken der criminaliteit*; *Mr. J. H. Scholten*, De onderlinge verhoudingen in het strafproces; *Mr. H. L. A. Visser*, De lofrechtsidee en de mogelijkheid harer verwezenlijking; *Mr. L. G. Kortlenhorst*, Bedrijfsrechtspraak; *C. J. van Ledden Hulsebosch*, Papieren getuigen.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. — Jena, September 1919.

J. Hashagen, Marxismus und Imperialismus; *F. Bendixen*, Nominalismus und Metallismus; *J. Müller*, Die wirtschaftliche Gesetzgebung des Deutschen Reiches. (Die Zeit vom 9. November 1918 bis 31. März 1919 umfassend); *K. Elster*, Ueber „Zahlungsbilanzen“; *G. Jahn*, Ein Ausweg aus den Nöten der Zeit?; *H. Fehlinger*, Die städtische Bevölkerung im Indischen Reich.

Annalen für Soziale Politik und Gesetzgebung. — Berlin, 6. Band, 5. en 6. Heft. 1919.

Prof. Dr. Richard Thoma, Deutsche Verfassungsprobleme; *Dr. W. Vershofen*, Parlament und Sachverständigenkammern; *Pr. Dr. Paul Natorp*, Soziale Erneuerung; *Dr. Herbert von Beckerath*, Probleme industriewirtschaftlicher „Sozialisierung“, mit besonderer Berücksichtigung des Sozialisierungsgesetzes und der geplanten Sozialisierung der Kohlenbergbau; *Dr. A. Braun*, Der Friede von Versailles; Soziale Gesetzgebung; *Prof. Dr. A. Gunther*, Weitere Fortschritte der Sozialgesetzgebung in Deutschland; *Prof. Dr. J. Jastrow*, Die Kapitalertragsteuer; Mizellen: *Prof. Dr. L. v. Borkiewicz*, Ergebnisse verschiedener Verteilungssysteme bei der Verhältniswahl.

Zeitschrift für Sozialwissenschaft. — Leipzig, 29 October 1919.

R. Hennig, Der „stumme Handel“ als pandemische Erscheinung; *W. Feld*, Behördliche oder freie Fürsorge?; *K. Bräuer*, Probleme des Reichsfinanzwesens II; *Joh. Pflizner*, Die wirtschaftlichen Emanzipationsbestrebungen der Vereinigten Staaten von Amerika und ihre Erfolge, I; *Dr. W. Schweissheimer*, Der Krieg 1914/18 und die Bevölkerungsbewegung in Bayern; *B. Simmersbach*, Die neuere Entwicklung der Kupfererzeugung; *R. Schick*, Betriebsräte; *H. Fehlinger*, Volk und Wirtschaft in Finnland; *Ad. Mayer*, Krieg, Kapitalismus und Sozialismus.

Journal des économistes — Parijs, Oct. 1919.

Yves-Guyot, L'illusion fiduciaire et la réalité économique; *A. Raffalovich*, Difficultés monétaires allemandes; *F. Mathews*, Une politique du change et sa réception; *H. Lambert*, La paix des Alliés; le protectionnisme, voilà l'ennemi!; *Fernand-Jacq*, Le Traité de paix et la Restauration des droits industriels; *J. Lefort*, Revue de l'Académie des sciences morales et politiques (du 15 mai au 15 octobre 1919); *N. Mondet*, Questions économiques à la réunion de la British Association for advancement of science; *Yves-Guyot*, Le Manifeste des Kulturkrieger et M. Lujo Brentano.

The Journal of Political Economy. — Chicago, October 1919.

H. C. Adams, Problems of budgetary reform; *A. B. Wolfe and H. Olson*, War-time industrial employment of women in the United States; *G. E. Barnett*, American trade unionism and the standardization of wages during the war; *H. G. Moulton*, War finance and the price level.

Political science quarterly. — New York, September 1919.

R. M. Haig; The revenue act of 1918; *W. R.*

Shepherd, The expansion of Europe, III; *W. F. Ogburn and I. Goltra*, How women vote; *L. H. Hamey*, Price fixing in the United States during the war, III; *G. H. Haynes*, Initiative and referendum in Massachusetts; *M. Smith*, Bismarck reconsidered; *E. P. Wheeler*, Rise and progress of the merit system.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	November 1919	Sedert 1 Januari 1919	Overeenkomstige periode 1918
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.604.761	15.416.343	14.872.345
Personeele belasting ..	1.925.877	13.594.097	11.777.736
Inkomstenbelasting ..	3.762.761	47.216.507	54.607.379
Dividend- en tantièmebelasting	1.544.831	9.933.092	—
Vermogensbelasting ..	912.457	6.407.596	2.849.314
Accijnzen.			
Suiker	2.406.290	33.695.244	37.805.928
Wijn	36.599	872.765	1.285.501
Gedistilleerd	4.415.495	33.772.997	17.282.774
Zout	189.039	1.414.434	2.656.561
Bier	243.907	1.280.161	1.058.823
Geslacht	1.353.011	12.672.836	10.213.151
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	1.854.253	18.653.857	11.863.842
Registratierechten	5.870.767	34.993.245	25.150.715
Successierechten	3.425.503	30.784.099	22.544.228
Invoerrechten			
Gouden en zilveren werken			
Belasting	97.137	832.378	706.090
Essaailoon	76	781	758
Statistiekrecht	337.591	3.840.145	989.257
Mijnen	—	484.729	—
Domeinen	424.807	3.265.448	2.811.149
Staatsloterij	9.057	634.412	634.355
Jacht en visscherij	3.281	275.323	275.868
Loodsgelden	159.805	1.150.022	218.233
Totaal	33.395.207	296.723.246	227.421.657

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	November 1919	Sedert 1 Januari 1919	Overeenkomstige periode 1918
Directe belastingen.			
Grondbelasting	321.042	3.087.433	2.980.419
Personeele belasting ..	377.563	2.458.274	2.112.973
Inkomstenbelasting ..	1.644.985	20.781.618	21.298.119
Vermogensbelasting ..	240.835	2.364.786	1.065.264
Dividend- en tantièmebelasting	509.794	3.277.920	—
Accijnzen.			
Suiker	481.258	6.739.049	7.561.186
Wijn	7.320	174.553	257.100
Gedist. (binn.- en buitl.)	441.549	3.377.300	1.728.267
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	46.612	585.372	440.030
Registratierechten	—	484	4.270
Totaal	4.070.958	42.847.289	37.447.628

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	November 1919	Sedert 1 Januari 1919
Oorlogswinstbelasting	8.731.768	156.026.525
Verdedigingsbelasting Ia	301.364	5.483.056
Verdedigingsbelasting Ib	1.248.747	21.608.948
Verdedigingsbelasting II	3.229.097	32.336.437
Totaal	13.510.971	215.454.966

¹⁾ Hieronder begrepen f 511.413 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissieagents in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ idem f 5.364.355. ³⁾ idem f 2.179.539.

RESUME UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (SUPREME ECONOMIC COUNCIL)

		Maandel. gemidd.		1919							
		1913	1918	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.
Productie van steenkool (1000 tons)	Engeland	24,336	19,282	18,959 ²	17,543 ²	24,612 ¹	17,754 ¹	19,905 ¹	15,042 ²	18,352 ²	21,720 ¹
	Ver. Staten	43,087	51,809	40,852	31,985	45,091	38,583	40,370 ²	53,238 ¹	44,290 ²	—
	Frankrijk	3,404	2,078	1,890	1,743 ²	1,733 ²	—	—	1,980	2,094	—
	Duitschland	15,961	13,366 ⁴	9,299 ⁴	5,091 ⁴	8,772 ⁴	8,312 ⁴	—	—	—	—
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	767	695	663	673	654	671	530	583	—
	Ver. Staten	2,622	3,306	3,139	2,518	2,142	2,149	2,468	2,788	2,529	1,894
	Frankrijk	434	110	—	—	—	—	—	—	—	—
	Duitschland	1,608	979 ⁴	555 ⁴	442 ⁴	533 ⁴	535 ⁴	576	569	529	—
Schepen op stapel eind der maand (1000 tons)	Engeland	1,957	1,980	2,255	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	2,524	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	2,817	Kwartaals-opgave
	Ver. Staten	148	3,646	4,186			3,874			3,471	
	Frankrijk	229	52	110			110			175	
	Duitschland	545	—	—			—			286	
Imports (netto) 1000 £	Engeland	54,930	107,100	96,823	98,864	124,162	110,982	141,383	133,521	132,876	133,844
	Ver. Staten	30,501	50,869	53,507	49,631	66,248	56,770	69,433	61,754	88,374	—
	Frankrijk	28,071	66,383	93,162	88,342	73,558	90,946	93,513	—	—	—
	Duitschland	44,129	—	—	—	—	—	44,885	44,495	50,304	—
Exports (binnenlandsche producten) 1000 £	Engeland	43,770	41,785	53,108	58,482	64,345	64,562	65,315	74,773	66,500	79,061
	Ver. Staten	42,505	105,000	123,412	141,682	124,051	187,017	116,534	132,226	121,262	—
	Frankrijk	22,934	13,811	16,364	14,103	17,101	19,133	24,735	—	—	—
	Duitschland	41,374	—	—	—	—	—	15,087	18,132	22,540	—
Scheepsbew.: Binnenkom. schepen (1000 tons)	Engeland (geladen)	4,089	1,934	1,940	2,207	2,380	2,415	2,811	2,777	2,832	2,872
	Ver. Staten (gel. en ballast)	4,440	3,666	2,783	3,563	4,067	4,464	5,054	—	—	—
	Frankrijk (geladen)	2,876	1,654	1,644	1,678	1,889	1,793	1,853	1,878	—	—
Index-cijfers: Groothand. prijzen	Engeland (Economist)	100	224.9	212.0	214.4	222.4	229.8	239.6	241.5	244.7	252.4
	Ver. Staten (Bradstreet's)	100	203.2	187.1	187.7	187.2	196.5	205.2	217.2	211.5	—
	Frankrijk	100	339.2	336.6	332.2	325.1	—	348.6	347.5	360.0	—
Wisselkoersen: (wekel. gemiddelde)	New York op Londen	100	97.95	97.03	95.54	95.90	94.98	91.04	87.59	85.94	86.15
	New York op Parijs	100	92.56	92.08	86.49	82.36	80.42	74.81	65.35	61.21	60.32
	Parijs op Londen	100	105.53	105.14	110.66	116.07	117.89	122.56	134.37	140.24	142.45

¹) Vijf weken. ²) Vier weken. ³) Inclusief de productie van Lotharingen.

⁴) Exclusief de productie van Elzas-Lotharingen en Luxemburg sedert October 1918.

ONTVANGSTEN VAN SPOOR- EN TRAMWEGMAATSCHAPPIJEN SEPTEMBER 1919.

(Ontleend aan „de Ingenieur“.)

Namen der Maatschappijen.	Personenvervoer.	Goederenvervoer.	Totale ontvangsten,	
			September 1919.	September 1918.
Maatsch. tot Expl. van S.S., N.C.-S. en Noord-Brab. Duitse Spoorwegmaatschappij	f 3.408.822,—	f 4.607.911,—	f 8.140.733,—	f 7.272.599,— ¹⁾
Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij	„ 3.428.909,—	„ 2.281.779,—	„ 5.860.965,—	„ 4.875.505,— ¹⁾
Tramw.mij. „de Meijerij”	—	—	„ 39.267,45½	„ 36.172,52
Zuid-Nederlandsche Stoomtramweg-mij.	„ 14.141,83	„ 15.960,67½	„ 31.283,47½	„ 41.439,42½
Nederlandsche Tramwegmaatschappij	„ 70.914,70	„ 65.637,29	„ 139.650,07	„ 140.040,90
Rotterdamsche Tramwegmaatschappij	„ 99.328,64½	„ 94.417,41	„ 193.746,05½	„ 170.187,03
Westlandsche Stoomtramwegmaatschappij	„ 36.276,61	„ 10.989,99	„ 49.444,46	„ 46.661,82
Gemeentetram te Amsterdam	„ 928.628,05	—	„ 928.628,05	„ 677.105,47½
Rotterdamsche Electriche Tramweg-mij.	„ 430.229,95	—	„ 430.229,95	„ 309.645,08
Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	—	—	—	—
lijn Samarang—Vorstenlanden—Willem I..	—	—	„ 665.000,—	„ 684.368,—
Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij	—	—	—	—
lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	„ 24.000,—	„ 15.600,—
lijn Soerabaja—Krian	—	—	„ 68.700,—	„ 61.100,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch.	—	—	„ 393.900,—	„ 347.800,—
Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 317.900,—	„ 264.600,—
Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij	—	—	—	—
lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	„ 83.900,—	„ 49.800,—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo	—	—	„ 11.700,—	„ 13.000,—
Kediri Stoomtram-Maatschappij	—	—	„ 79.000,—	„ 67.861,—
Malang Stoomtram-Maatschappij	—	—	„ 74.500,—	„ 64.109,—
Deli-Spoorweg Maatschappij	—	—	„ 540.000,—	„ 429.937,—

Nagekomen over Augustus.

Dedemsvaartsche Stoomtramweg-maatschappij	f 17.284,64	f 27.093,93½	f 46.785,76½	f 48.518,90
Hollandsche Buurtspoorwegen	„ 10.632,32½	„ 13.911,33	„ 25.448,75	„ 23.980,91

De ontvangsten der groote maatschappijen, die in „de Ingenieur” ontbreken, zijn aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek” ontleend.
¹) Definitieve opgave.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	27 December 1919	20 Juli 1914
Ned. Bank	{ Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
	{ Bel. Binn. Eff. 4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
	{ Vrsch. in R.C. 5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	6 " 6 Nov. '19	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	7 " 21 Nov. '19	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	6 " 12 Juni '19	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	6 1/2 " 18 Dec. '19	4 1/2 " 11 " '14
Zwitserse Nat. Bk.	5 " 21 Aug. '19	3 1/2 " 19 " '14
Belgische Nat. Bk.	3 1/2 " 6 Oct. '19	4 " 30 Jan. '14
Bank van Spanje ..	5 " 12 Nov. '19	4 1/2 " 24 Sept. '03
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	4 1/2-5 1/2	—
Javaasche Bank....	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
27 Dec. '19	4 1/4 1) 5 1)	5 7/8 1)	4-5/8	—	14-15 2)	
22-27 " '19	4 1/4 2) 4 1/4-5	5 7/8	4-5/8	—	10-16	
15-20 " '19	4 1/4-3/8	3 3/4-5	5 3/8	4-5/8	5-8	
8-13 " '19	4 1/4-3/8	3 3/4-5	5 3/8	4-5/8	5 1/2-12	
23-28 D. '18	3 7/8-4	3 1/4-4	3 1/2	4-5/8	4-5 1/2	
24-29 D. '17	4 1/4-1/2	4 1/4-5 1/2	4 1/2-1 3/8	4-5/8	—	
20-24 Juli '14	3 1/2-3/4	2 1/4-3/4	2 1/4-1/2	2 1/4	1 1/4-2 1/2	

1) Noteering van 24 December. 2) idem van 26 December. 3) Het particulier disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 1/2 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselkoersen bleven deze week vrij stationnair. Londen, Parijs en Brussel waren eerder gezocht en konden nog iets verbeteren 10.14 1/2—10.20, 24.70—25.— en 25.50—25.90. Voor alle drie was het slot echter eerder weer iets flauwer. Berlijn en Weenen waren weder zeer stationnair. Bijna iedereen dag bleef de koers met kleine schommelingen zich omstreeks 5.50 en 1.50 bewegen. Het verloop van de overige koersen was ongeveer gelijk aan den Londenschen koers en geeft geen aanleiding tot eenige opmerking met uitzondering voor Denemarken en Spanje. De Deensche koers bleef zijn stijgende beweging vervolgen en kon tot 51.40 verbeteren, daarentegen was Spanje niet onaanzienlijk flauwer en voor 51.— sterk aangeboden.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen 1)	Parijs 2)	Berlijn 3)	Weenen 4)	Brussel 5)	New York 6)
22 Dec. 1919..	10.14 1/2	24.80	5.52 1/2	1.55	25.52 1/2	2.67
23 " 1919..	10.18	25.—	5.25 1/2	1.55	25.85	2.65 3/4
24 " 1919..	10.19 1/2	25.15	5.52 1/2	1.55	25.85	2.65 3/8
25 " 1919..	—	—	—	—	—	—
26 " 1919..	—	—	—	—	—	—
27 " 1919..	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1)	10.08	24.50	5.40	1.45	25.45	2.64 1/2
Hoogste " " 1)	10.21	25.20	5.60	1.57 1/2	25.95	2.67 1/2
20 Dec. 1919..	10.08 1/2	24.65	5.50	1.52 1/2	24.90	2.67 1/2
13 " 1919..	9.89	23.75	5.35	1.55	25.12 1/2	2.67 1/2
Muntpariteit..	12.10 5/8	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 19 December.
3) idem van 12 December.

Data	Stockholm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
22 Dec. 1919	57.20	49.75	55.—	48.—	52.15	101 3/4
23 " 1919	57.32 1/2	50.—	55.—	48.20	51.75	101 3/4
24 " 1919	57.30	51.30	55.12 1/2	47.95	51.—	101 3/4
25 " 1919	—	—	—	—	51.—	101 3/4
26 " 1919	—	—	—	—	—	101 3/4
27 " 1919	—	—	—	—	—	101 3/4
L'ête d. w. 1)	57.—	49.50	54.60	47.85	50.50	101 3/4
H'ete " " 1)	58.—	51.75	55.30	48.30	52.50	101 3/4
20 Dec. 1919	57.75	49.50	55.50	48.25	51.25	101 3/4
13 " 1919	56.—	47.50	52.75	48.—	51.75	101 3/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
27 Dec. 1919	3.80.—	10.61	nom.	37 1/2
Laagste d. week..	3.80.—	10.37	nom.	37 1/2
Hoogste " " ..	3.84.—	10.61	nom.	37 1/2
20 Dec. 1919	3.80.75	10.85	nom.	37 1/4
13 " 1919	3.60.25	11.35	nom.	36 3/8
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	13 Dec. 1919	20 Dec. 1919	Tijdsperk 22-24 Dec. 1919		24 Dec. 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
*B. Aires 1) ..	d.p.gd.pes.	64 1/4	62 1/4	61	63 1/4	61 1/2
Calcutta ...	sh/d.p.rup.	2/4 7/16	2/4 1/2	2/4 3/8	2/4 3/4	2/4 5/8
Hongkong ...	id. p. \$	5/1 1/2	5/1 1/2	4/11 1/2	5/1 1/2	4/11 1/2
Lissabon	d.pescudo	21 1/2	20 1/4	20 1/2	21 1/2	20 3/4
Madrid	Peset. p. £	19.60	19.38	19.65	20.00	19.90
*Montevideo 1	d.p.peso	64 1/4	66 1/2	64 3/4	66 3/4	65
Montreal....	\$ per £	4.04	4.09	4.10	4.14	4.13
*R.d.Janeiro.	d.p.milr.	18	17 1/2	17 1/2	17 1/4	17 3/4
Rome	Lires p. £	50.—	50.33	48.75	49.75	49.55
Shanghai ..	sh/d.p.tael	7/11	8 1/2	7/10	8/5	8 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/4	2/4 3/8	2/4 3/8	2/4 3/8	2/4 5/16
*Valparaiso..	d.p.pap.p.	11 3/10	11 3/10	11 3/10	11 1/10	11 1/10
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/8 3/8	2/8	2/7	2/8	2/7 1/2

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld.
1) Telegrafisch transfert.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen te New York

27 Dec. 1919.....	77 1/8 1)	132 1/2
20 " 1919.....	78 1/2 2)	133 1/2
13 " 1919.....	78 1/2	131 1/2
6 " 1919.....	74	132
28 Dec. 1918.....	47 7/16	101 1/8
29 Dec. 1917.....	43 1/8	86 7/8
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8

1) Noteering van 24 December. 2) idem van 19 December.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. 1)	5 pCt. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. 1)
23 Dec. 1919..	2.603	58.650	1.584	17.166	49.922
18 " 1919..	2.448	58.650	1.574	17.166	49.765
11 " 1919..	2.527	58.650	1.549	17.166	49.552
4 " 1919..	2.388	58.650	1.542	17.166	49.193
27 Dec. 1918..	1.634	53.200	70.400	14.788	101.893

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 Dec. 1919.

Activa.

Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f110.272.026 91½	B.-bk. " 1 472.303 01	Ag.sch. " 57 117.440.61½	f 168.861.770.54
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—			
Idem eigen portef.	f 48.353.945,—			
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—			
Beleeningen	H.-bk. f143.470.898.68	B.-bk. " 13.715.359.80½	Ag.sch. " 92 929 403,99	f250.115.662.47½
Op Effecten	f249 905.062,47½			
Op Goederen en Spec.	210.600,—			
Voorschotten a. h. Rijk	12.241.072,67½			
Munt en Muntmateriaal	—			
Munt, Goud	f 56.411.170,—			
Muntmat., Goud	580.911.599,36½			
	f637.322.769,36½			
Munt, Zilver, enz.	6.103.311,26½			
Muntmat., Zilver	—			
Effecten	—			
Bel. v. h. Res.fonds.	f 4.521.257.25			
id. van ½ v. h. kapit.	3.934.409,62½			
Geb. en Meub. der Bank	3.312.000,—			
Diverse rekeningen	40.656.582,74			
	f1.175.422.780,93½			

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—			
Reservefonds	5.000.000,—			
Bankbiljetten in omloop	1.032.732.145,—			
Bankassignatiën in omloop	1.740.170,36½			
Rekening-Courant saldo's:	—			
Van het Rijk	f —			
Van anderen	102.343.190,79½			
Diverse rekeningen	13.607.274,77½			
	f1.175.422.780,93½			
Beschikbaar metaalsaldo	f 415.169.058,03½			
Op de basis van ½ metaaldekking	187.805.956,80½			
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.075.845.290,—			

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's	10.699.734,66	
Buitenlandsche wissels		349.767,—
Beleeningen		4.171.174,82½
Goud		6.358.04
Zilver		657.762,50½
Bankbiljetten	22 060,—	
Part. Rek.-Crt. saldo's	2.472.960,44½	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
27 Dec. 1919	637.323	6.103	1.032.732	104.083
20 " 1919	637.329	6.761	1.032.710	102.737
13 " 1919	637.320	7.268	1.036.953	110.997
6 " 1919	632.148	6.757	1.046.881	101.077
29 Nov. 1919	632.156	6.325	1.048.397	83.508
22 " 1919	632.160	5.854	1.033.194	85.564
15 " 1919	632.160	5.350	1.048.994	84.489
8 " 1919	632.167	4.986	1.057.999	83.778
1 " 1919	632.167	4.955	1.068.074	76.052
25 Oct. 1919	632.167	4.907	1.010.411	92.941
18 " 1919	632.170	4.758	1.013.204	78.893
11 " 1919	632.173	4.662	1.015.774	66.600
4 " 1919	632.186	4.807	1.021.460	58.451
28 Dec. 1918	689.441	8.545	1.068.947	90.529
29 Dec. 1917	698.233	7.028	890.273	57.200
28 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekningspercentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
27 Dec. 1919	168.862	87.000	250.116	415.169	57
20 " 1919	158.162	77.500	254.287	416.107	57
13 " 1919	157.615	80.500	263.977	414.104	56
6 " 1919	155.844	81.500	271.101	408.561	56
29 Nov. 1919	146.037	79.500	262.964	411.348	56
22 " 1919	137.846	76.000	258.277	413.511	57
15 " 1919	139.480	77.000	266.852	410.062	56
8 " 1919	153.375	88.000	263.935	408.046	56
1 " 1919	149.956	86.000	277.271	407.544	56
25 Oct. 1919	141.166	85.000	238.945	415.636	58
18 " 1919	142.813	89.000	227.312	417.741	58
11 " 1919	127.119	76.000	229.635	419.592	59
4 " 1919	123.773	69.000	231.681	420.245	59
28 Dec. 1918	243.691	174.800	139.515	465.624	60
29 Dec. 1917	81.819	49.000	107.448	514.916	74
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	48.521½	54

1) Op de basis van ½ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstanden op:

	20 December 1919	27 December 1919
Aan schatkistpromessen.. waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 440.260.000,—	f 445.750.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	77.500.000,—	87.000.000,—
Aan zilverbons ..	101.442.000,—	101.442.000,—
	40.420.436,—	41.350.530,50

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
20 Dec. 1919	***	***		414.000
13 " 1919	***	***		415.000
6 " 1919	***	***		412.500
8 Nov. 1919	169.053	3.164	304.382	103.749
1 " 1919	166.900	3.032	301.159	116.294
25 Oct. 1919	166.965	3.005	300.940	108.512
20 " 1919	167.012	2.814	295.708	117.588
21 Dec. 1918	107.414	14.318	196.239	99.801
22 " 1917	86.793	18.123	171.212	60.038
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Beschikbaar metaalsaldo	Dekningspercentage
20 Dec. 1919		194 000		***	92.250	***
13 " 1919		201.500		***	90.750	***
6 " 1919		208.000		***	89.250	***
8 Nov. 1919	13.628	14.677	173.420	44.722	90.852	42
1 " 1919	12.868	13.945	189.081	42.407	86.700	41
25 Oct. 1919	12.686	14.272	187.526	35.564	88.354	42
20 " 1919	13.168	13.933	191.152	35.581	87.341	41
21 Dec. 1918	8.781	18.033	83.055	15.472	62.813	41
22 " 1917	7.146	33.467	68.569	23.666	58.566	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 2)	44

1) Sluitpost der activa. 2) Op de basis van ½ metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschbare schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
15 Nov. 1919	1.059	1.635	1.131	1.518	496
8 " 1919	1.060	1.667	1.114	1.536	465
1 " 1919	1.058	1.668	1.220	1.537	497
25 Oct. 1919	955	1.642	1.207	1.572	506
16 Nov. 1918	921	1.627 2)	1.181	1.263	151
17 Nov. 1917	614	1.199	1.036	1.049	1.019
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa. 2) Hiervan zilverbons 274 dz. gl.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
26 Dec. '19	91.392	92.149	***	***	***
17 " '19	91.499	90.300	348.373	28.500	329.463
10 " '19	91.660	88.581	343.293	28.500	324.533
3 " '19	91.790	88.134	340.277	28.500	323.890
26 Dec. '18	79.111	70.307	323.644	28.500	304.633
26 Dec. '17	58.303	42.009	212.782	28.500	186.637
22 Juli '14	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage ¹⁾
26 Dec. '19	68.175	85.179	20.388	133.361	17.693	11,50
17 " '19	68.189	76.860	21.538	125.312	19.649	13,38
10 " '19	77.205	77.074	20.174	137.694	21.526	13,63
3 " '19	84.301	78.809	20.794	146.538	22.106	13,20
26 Dec. '18	71.106	92.140	23.643	149.037	27.254	15,78
26 Dec. '17	58.337	94.889	45.944	124.161	30.844	18,56
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52%

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage ¹⁾
15 Dec. '19	1.110.664	1.089.613	10.094.977	32.875.631	34
6 " '19	1.112.598	1.091.265	9.926.549	32.460.351	34
29 Nov. '19	1.111.848	1.090.519	9.741.397	31.905.815	34
22 " '19	1.111.596	1.090.763	9.526.765	31.319.050	34
15 Dec. '18	2.324.787	2.304.477	4.481.531	20.005.801	34
15 Dec. '17	2.556.084	2.405.775	1.103.064	10.773.328	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Retsch-bank
15 Dec. 1919	34.371.362	10.953.684	23.638.300	10.063.900
6 " 1919	32.772.612	9.688.711	23.271.100	9.896.700
29 Nov. 1919	34.266.286	11.137.577	22.646.700	9.711.700
22 " 1919	32.120.097	9.279.504	21.568.200	9.496.400
15 Dec. 1918	24.271.354	11.405.928	14.740.600	4.478.000
15 Dec. 1917	12.282.469	6.176.154	7.187.000	1.089.900
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitenl. goud-wissels	Disc. en beleeningen	Bijzondere schuld van Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. saldi
15 Dec. '19	298.143	16.894.017	32.954.000	52.034.816	7.705.242
7 " '19	308.113	16.051.885	32.954.000	51.798.651	6.584.789
29 Nov. '19	318.158	15.846.140	32.954.000	51.344.147	7.474.540
23 " '19	319.502	14.974.374	32.954.000	50.916.077	7.137.876
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

¹⁾ waarvan 232.732 goud, 8.642 buitenlandse goudwissels en 56.769 munt- en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitgew. oorsch. ald. Staat
26 Dec. '19	5.578.523	1.978.278	268.035	***	28.500.000
18 " '19	5.577.925	1.978.278	272.160	796.711	25.600.000
11 " '19	5.577.647	1.978.278	276.308	836.593	26.100.000
4 " '19	5.577.239	1.978.278	280.488	808.641	26.100.000
26 Dec. '18	5.477.568	2.037.108	318.348	1.300.472	17.150.000
27 Dec. '17	5.351.524	2.037.108	247.657	778.397	12.700.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	1.268.239	626.438	1.451.457	37.274.540	3.120.796	76.497
1.194.308	631.040	1.397.497	37.378.432	3.182.251	82.179	
1.114.619	635.900	1.385.146	37.677.945	3.053.251	94.195	
1.300.427	640.750	1.346.717	37.756.326	2.982.369	50.120	
1.046.275	1.028.568	1.202.841	30.249.612	2.366.197	111.684	
911.962	1.140.832	1.211.924	22.336.799	2.913.741	251.859	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. partit.
24 Dec. '19	350.652	84.955	480.000	426.548	4.712.818	2.242.856
18 " '19	349.610	84.955	480.000	426.883	4.695.708	2.142.639
11 " '19	349.931	84.955	480.000	394.097	4.713.734	2.002.682
4 " '19	346.934	84.955	480.000	376.389	4.713.969	1.974.175

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
28 Nov. '19	2.093.641	1.282.311	135.696	66.020	2.852.277
21 " '19	2.119.315	1.284.561	142.195	67.657	2.817.173
14 " '19	2.133.260	1.298.405	146.176	66.846	2.808.456
7 " '19	2.119.565	1.318.135	127.165	67.804	2.806.759
29 Nov. '18	2.065.213	1.293.154	5.829	55.158	2.568.676
30 Nov. '17	1.621.725	674.102	52.500	54.486	1.056.983

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage ¹⁾	Percent. Gouddekking circulatie
28 Nov. '19	2.709.804	2.902.825	87.001	44,2	45,5
21 " '19	2.604.680	2.847.088	86.885	45,4	46,9
14 " '19	2.595.271	2.881.832	86.769	45,7	47,1
7 " '19	2.623.075	2.807.688	86.267	45,3	46,8
29 Nov. '18	2.190.536	2.404.611	80.072	52,1	51,3
30 Nov. '17	961.852	1.968.672	68.500	72,2	78,6

¹⁾ Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
21 Nov. '19	791	13.471.091	1.408.880	13.860.118	2.287.897
14 " '19	790	13.561.912	1.428.223	14.017.161	2.293.139
7 " '19	783	13.584.626	1.461.741	13.824.254	2.209.167
31 Oct. '19	783	15.598.438	1.402.026	13.821.061	2.181.473
22 Nov. '18	752	13.660.556	1.290.472	11.698.157	1.454.787

BANKSTATEN,
KWARTAALSGEWIJZE OPGENOMEN.

I. BANK VAN ITALIË.

(In millioenen Lires.)

Data	Goud	Zilver	Staatsfondsen	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
31 Oct. 1919	805,0	75,2	203,0	2136,0	11.955,4	1804,1
20 " 1919	805,0	75,1	203,8	1973,2	11.709,3	1751,6
30 Sept. 1918	818,1	76,8	215,1	1482,0	8554,6	1322,8
31 Oct. 1917	833,8	76,2	219,7	1135,1	5389,2	1087,2
20 Juli 1914	1106,5	90,4	203,9	632,5	1661,1	272,8

II. BANK VAN SPANJE.

(In millioenen Peseta's.)

Data	Goud	Zilver	Staatsfondsen 1)	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
13 Dec. 1919	2422,4	627,7	671,0	1642,7	3851,9	1002,6
6 " 1919	2421,3	627,2	667,1	1633,9	3854,8	979,1
29 Nov. 1919	2419,5	634,2	672,2	1629,6	3830,8	988,3
22 " 1919	2419,5	631,7	699,1	1665,7	3847,0	1030,6
15 " 1919	2419,6	628,7	667,0	1663,9	3872,5	988,4
8 " 1919	2419,4	625,8	663,6	1657,6	3872,4	959,7
31 Oct. 1919	2415,3	633,1	665,8	1638,4	3797,9	958,8
25 " 1919	2415,3	633,0	667,1	1604,8	3790,7	967,1
18 " 1919	2415,3	630,1	667,1	1652,3	3791,5	1004,3
11 " 1919	2410,2	629,9	666,9	1654,5	3791,9	1008,2
4 " 1919	2410,2	633,9	674,9	1662,4	3770,3	1004,8
27 Sept. 1919	2410,2	640,5	662,6	1607,0	3714,9	988,9
20 " 1919	2410,3	640,4	660,7	1593,0	3708,4	997,4
13 " 1919	2410,3	640,6	663,0	1588,3	3699,5	1004,1
14 Dec. 1918	2228,4	645,2	764,7	1113,5	3267,6	1184,3
15 Dec. 1917	1966,4	715,0	626,7	730,4	2750,9	930,6
24 Juli 1914	543,5	729,8	494,4	783,8	1919,0	497,9

1) Inclusief de schuld van de schatkist in rek.-crt.

III. ZWITSERSCHE NATIONALE BANK.

(In millioenen Francs.)

Data	Goud	Zilver	Darlehens-kassenscheine	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
23 Dec. 1919	516,3	71,1	11,4	466,8	965,2	166,6
15 " 1919	518,4	66,5	11,1	420,7	929,7	157,5
6 " 1919	505,6	60,7	10,9	426,3	946,0	116,4
29 Nov. 1919	491,1	58,8	10,8	493,2	961,0	153,4
22 " 1919	478,2	59,9	10,8	493,1	928,0	163,3
15 " 1919	474,7	60,3	11,5	450,8	939,3	125,0
7 " 1919	475,3	60,3	12,1	495,8	963,6	136,5
31 Oct. 1919	475,5	60,8	11,9	477,8	974,4	95,2
23 " 1919	472,9	61,7	12,0	451,9	915,7	131,6
15 " 1919	473,0	62,1	10,4	423,7	914,3	114,1
7 " 1919	473,3	62,0	11,2	440,4	922,4	112,1
30 Sept. 1919	471,3	62,9	11,1	440,9	940,3	100,0
23 " 1919	467,9	63,9	11,4	392,2	880,5	110,6
23 Dec. 1918	396,4	58,0	7,6	577,0	921,5	153,8
21 Dec. 1917	355,6	53,0	11,1	301,0	638,5	94,6
23 Juli 1914	180,1	18,9	—	107,8	267,9	50,7

IV. NATIONALE BANK VAN DENEMARKE.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Zilver	Vorderingen op het buitenl.	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
29 Nov. 1919	212,2	3,4	27,8	373,0	471,7	43,1
31 Oct. 1919	191,4	3,3	36,2	412,7	481,4	66,0
30 Sept. 1919	187,5	3,2	36,2	387,6	455,6	67,5
30 Nov. 1918	187,6	2,6	78,1	243,4	440,2	67,2
30 Nov. 1917	178,6	2,6	45,9	192,0	325,8	70,6
30 Juni 1914	75,6	6,6	19,8	95,6	159,8	4,8

V. ZWEEDSCHE RIJKSBANK.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Staatsfondsen	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
20 Dec. 1919	281,3	121,6	48,4	558,9	730,6	243,8
13 " 1919	281,6	120,8	48,4	503,4	694,0	206,7
6 " 1919	290,8	121,0	48,4	510,3	707,2	231,8
29 Nov. 1919	300,0	127,0	50,1	424,7	723,5	146,9
22 " 1919	300,1	129,8	50,1	323,7	701,1	119,3
15 " 1919	300,2	131,2	51,9	418,5	718,2	135,9
8 " 1919	299,5	134,3	51,9	409,8	729,1	112,7
1 " 1919	299,6	139,8	51,9	417,9	747,6	117,3
25 Oct. 1919	299,8	134,9	51,9	378,9	687,8	120,4
18 " 1919	299,8	138,0	51,9	374,2	696,8	113,1
11 " 1919	299,9	141,0	51,9	378,3	711,7	112,2
4 " 1919	300,0	135,0	53,9	413,4	746,2	113,6
27 Sept. 1919	300,2	140,4	51,9	389,9	690,3	143,9
20 " 1919	300,2	140,1	52,2	406,5	683,2	219,3
21 Dec. 1918	285,7	122,5	55,5	515,7	831,6	172,5
22 Dec. 1917	234,3	125,5	79,9	290,6	558,7	185,1
25 Juli 1914	105,8	115,6	28,0	92,4	206,2	68,2

VI. BANK VAN NOORWEGEN.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Effecten	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
22 Dec. 1919	147,8	74,1	12,2	373,8	472,1	52,9
15 " 1919	147,8	75,9	12,2	345,2	445,2	53,8
8 " 1919	147,9	74,3	12,2	341,9	431,5	63,0
29 Nov. 1919	147,9	75,1	12,2	347,9	430,3	71,5
22 " 1919	148,0	74,8	12,2	325,7	423,5	55,9
15 " 1919	148,0	74,5	12,2	322,2	428,8	48,5
7 " 1919	148,0	76,8	12,2	326,3	433,2	47,9
30 Oct. 1919	148,0	77,2	12,2	345,7	439,2	65,1
22 " 1919	148,0	76,6	12,3	338,1	432,3	62,9
15 " 1919	148,1	80,7	12,3	334,5	439,3	56,8
7 " 1919	148,1	77,3	12,3	354,6	440,1	69,9
30 Sept. 1919	148,1	78,8	12,3	330,2	435,2	55,8
22 " 1919	148,2	79,6	12,3	299,6	421,8	40,9
22 Dec. 1918	122,0	66,8	13,6	399,1	450,5	81,1
22 Dec. 1917	113,9	87,4	13,0	382,9	332,7	200,9
22 Juli 1914	52,4	65,7	8,9	79,3	120,8	10,7

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 Dec. 1919.

Het vooruitzicht op de vacantedagen heeft op de internationale beurzen over het algemeen een loome stemming te voorschijn geroepen, die meer het gevolg is geweest van het gebrek aan animo om nieuwe zaken te entameeren, dan wel van buitengewone gebeurtenissen. De houding op de valuta-markt toch, die de effectenbeurzen voortdurend heeft geïnfluenceerd, heeft slechts weinig verandering ondergaan. Nadat toch de berichten omtrent de financiële overeenkomsten tusschen Engeland eenerzijds en Frankrijk en België aan den anderen kant voldoende tot het publiek waren doorgedrongen, heeft de valuta-verbetering, die van deze overeenkomsten aanvankelijk het gevolg is geweest, geen verderen voortgang gemaakt. Met spanning wordt thans de houding van de Vereenigde Staten tegemoet gezien, vanwaar men nog steeds hulp verwacht, ondanks het feit, dat zeer invloedrijke kringen, o.a. de Federal Reserve Board, zich pertinent tegen een ingrijpen in den natuurlijken loop van zaken hebben verklaard.

De beurs te New York heeft, in verband met de onwaarschijnlijkheid van een Regeeringsmaatregel ten aanzien der valuta-kwestie, dan ook eerder een ongeanimeerd voorkomen gehad, hoewel, zooals reeds gezegd, de naderende vacantedagen hiertoe ook hebben bijgedragen. Op sommige dagen waren de omzetten zeer sterk beneden het gemiddelde peil van de laatste maanden en de koersfluctuaties kunnen dan ook slechts onbeteekenend worden genoemd. Tot de terughouding heeft ook medegewerkt de situatie op de geldmarkt, welke wederom veel stroever is geworden. Na een reeks van dagen, waarop „call-money” tot redelijke prijzen beschikbaar werd gesteld, steeg plotseling de notering tot 12 à 15 pCt., hetwelk opnieuw reali-

saties uitlokte, vooral in verband met de nog steeds loopende geruchten, dat van bankierszijde maatregelen tot sterke beteugeling der speculatie zouden worden genomen.

Te Londen is de stemming ter beurze vrij gelijkmatig gebleven, hoewel geen enkel nieuw gezichtspunt hier werd geopend. Men is algemeen van meening, dat de hierboven gereleveerde overeenkomst met Frankrijk en België een gedeceerd gunstige uitwerking op de valuta-kwestie zal moeten uitoefenen en dit heeft een stemming van hoopvolle verwachting in het leven geroepen.

Te Parijs is de tendens ter beurze eenigszins ten ongunste beïnvloed door de plannen van den Minister van Financiën om verschillende tariefverhoogingen bij de spoorwegen in te voeren, die het deficit op de begroting kleiner moeten maken. Zoo is thans reeds ingevoerd een zeer aanmerkelijke stijging der vracht- en personentarieven, terwijl een reeks van andere maatregelen in het vooruitzicht is gesteld. O.a. zal worden doorgevoerd afschaffing van den toeslag op geïmporteerd graan, waardoor de Regeering alleen reeds een besparing van 2 milliard Francs per jaar zou bereiken. Het spreekt van zelf, dat dergelijke maatregelen, die de inkomsten der burgers in zeer sterke mate zullen aantasten, vooral in een land als Frankrijk met zijn krachtig gevoel voor privaatzit, een onrustige stemming in het leven hebben geroepen, te meer waar men er aan den anderen kant van overtuigd is, dat nog verder ingrijpende maatregelen absoluut noodzakelijk zullen zijn, indien men den ganschen financieelen toestand niet voor een reeks van komende jaren in de grootste wanorde wil laten voortbestaan. Toch heeft de beurs deze gevoelens niet geheel en al weerspiegeld, omdat ook hier de handel in de achter ons liggende berichtperiode tot een minimum is ingekrompen.

Aan de beurzen in de landen van Centraal Europa echter is een totaal verschillende tendens overheerschend geweest. Ook in deze kolommen is reeds bij herhaling gewezen op de geweldige overspeculatie, die, b.v. aan de beurzen te Berlijn, reeds gedurende maanden en maanden bestaat. Zonder rekening te houden met de uitlegging, die door de Entente aan het vredesverdrag zal worden gegeven, zonder ook maar in het minst zich rekenschap te geven van den deplorabelen toestand, dien de depreciatie van den marktkoers op het economisch leven van Duitschland moet uitoefenen, is deze laatste omstandigheid veeleer aanleiding geworden tot een koersverheffing van sommige waarden, die buiten iedere redelijke verhouding ligt. Weliswaar is de kring van fondsen, die voor de hier bedoelde koersverheffingen in aanmerking komt, sterk verkleind, doch hiertegenover zijn de variaties in de noteringen dan ook te grooter geworden. In de laatste weken was de aandacht bijna uitsluitend gevestigd op koloniale en op sommige buitenlandse papieren. Om een klein voorbeeld van deze overspeculatie te geven, vermelden wij hieronder de koersen van enkele fondsen op 1 September en op 13 December van het loopende jaar.

	1 Sept. 1919.	13 Dec. 1919.
Kaoko-aandeelen	52 pCt.	420 pCt.
Kolmanskopdiamantmijn	60 "	680 "
Nieuw Guinea	211 "	725 "
Pomona Diamant	1070 "	7500 "
Schantung Spoorweg	128 "	660 "

Deze fenomenale prijsverhoogingen hebben louter en alleen haar oorzaak gevonden in de verwachting, dat de vergoedingen voor de betrokken buitenlandse bezittingen ten slotte plaats zullen hebben in de verhouding tot de zoo zeer gedeprecieerde Duitse valuta, waardoor natuurlijk een geweldig bedrag aan markten voor de betreffende Mij. gereserveerd zou moeten worden. Plotseling echter schijnen sommige kringen tot de wellicht niet onjuiste gedachte te zijn gekomen, dat een dergelijke afrekening, op zijn minst genomen, toch wel uiterst onzeker moet worden genoemd, tengevolge waarvan eenige omvangrijke realisaties hebben plaats gevonden. Het onmiddellijk resultaat is een koersval van zeer grooten omvang geweest, waarbij sommige papieren meer dan de helft van de hierboven genoemde prijzen van 13 December 1919 hebben moeten inboeten. Hoe uiterst ongemotiveerd de koersstijgingen zijn geweest kan ten overvloede nog bliken uit de omstandigheid, dat b.v. aandelen Kaoko vóór den oorlog als nonvaleurs hebben gegolden en er toen niet meer dan 10 pCt. voor werd betaald.

Na de inzinking echter is men weder op de verlaagde prijzen met nieuwen moed aan het koopen gegaan, waardoor de meeste fondsen een goed deel van hun verlies hebben kunnen inhalen. In de laatste dagen is zelfs een verbetering ingetreden, die het algemeene koerspeil weder op een zodanige hoogte heeft gebracht, dat slechts weinig van de geleden verliezen in de herinnering is achtergebleven.

De nog steeds niet verminderde geldovervloed heeft hiertoe ook het zijne bijgedragen.

Te Weenen is de tendens ook uiterst levendig geweest, natuurlijk ontstaande uit geheel dezelfde oorzaken als te Berlijn. Hier echter is een reactie van zoo grooten omvang niet ingetreden, omdat in Oostenrijk het instituut van een drie- of viermalige afrekening per maand bestaat, tegen welke tijdstippen zwakke houders telkenmale hun posities realiseren om na de liquidatiedagen opnieuw tot aankoop over te gaan. Te Weenen bestaat derhalve een meer gelijkmatige nivelleering van het koerspeil, hetgeen een meer voortdurende verheffing zonder groote reacties natuurlijk sterk in de hand werkt. In de afgelopen week waren koerssprongen van 2000 en meer Kronen ook geen uitzondering, o.a. bij de Donaudampschiffahrts-Ges., die van 5100 op 8200 Kr. sprongen. Op den 2den Januari a.s. zal na een 5½-jarige onderbreking intusschen de officieele prijsnotering weder worden ingesteld, hetgeen wellicht een einde zou kunnen maken aan de misbruiken, die het niet-officieele verkeer bij koersbewegingen als de hier genoemde heeft doen ontstaan.

Te onzent heeft de markt voor inheemsche staatsfondsen slechts geringe variaties aangetoond. Waar de verbetering der Fransche en Engelsche valuta's nog niet zulk een grooten omvang heeft aangenomen, hebben de verkopen van Fransche en Engelsche zijde voor de in die landen gehouden Nederlandsche staatsfondsen verderen voortgang gehad, hetgeen de koersen nog eenigszins heeft gedrukt. Voor buitenlandse staatsfondsen bestond niet de geringste belangstelling.

	23 Dec.	24 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch.	87 ¹ / ₁₆	87 ⁹ / ₁₆	88 ¹ / ₁₀	+ ⁵ / ₈
4 ¹ / ₂ % " " " 1916	81 ³ / ₄	82 ¹ / ₁₆	84	+ 2 ¹ / ₄
4 % " " " 1916	74 ¹ / ₂	75 ³ / ₄	75 ³ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
3 ¹ / ₂ % " " "	60 ¹ / ₈	60 ¹ / ₈	60 ¹ / ₈	+ ³ / ₈
3 % " " "	52	52 ¹ / ₈	51 ¹⁵ / ₁₆	- ¹ / ₁₆
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	46 ¹ / ₄	46 ¹ / ₄	47 ³ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
5 % Oost-Indië 1915	90	89 ¹ / ₄	89 ³ / ₄	- ¹ / ₄
4 % Hongarije Goud	8 ³ / ₄	8 ¹ / ₄	8	- ¹ / ₄
4 % Oostenr. Kronenrente	6 ³ / ₈	6 ¹ / ₈	6	- ¹ / ₈
5 % Rusland 1906	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₈	—
4 ¹ / ₂ % Iwagorod Dombro...	13 ³ / ₈	13 ³ / ₈	14 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₈
4 % Rusland Cons. 1880	13	13	13	—
4 % Rusl. bij Hope & Co.	14 ¹ / ₁₀	15	15 ¹ / ₄	+ 1 ³ / ₁₀
4 % Servië 1895	26	25	25	- 1
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 ..	54 ⁹ / ₁₆	55 ¹ / ₈	55 ¹ / ₂	+ 1 ⁵ / ₁₆
4 % Japan 1899	53	53	53	—
4 % Argentinië Buitendl..	50	50	50	—
5 % Brazilië 1895	56 ¹ / ₄	56 ¹ / ₄	56 ¹ / ₄	—
5 % " 1913	51 ³ / ₄	51 ³ / ₄	—	—

De locale markten hebben niet in groote mate de nadering der vacatiedagen ondervonden. De stemming was meestentijds zeer geanimeerd, hoewel de omzetten gering waren. Vooral voor suikerwaarden ontwikkelde zich zeer groote belangstelling, welke het gerucht, dat de Regeering wellicht zou overgaan tot inbeslagneming van groote partijen ten behoeve der Indische bevolking, niet heeft vermogen te onderbreken. Bovendien werd dit gerucht door goed ingelichte kringen als zeer onwaarschijnlijk gekenschetst. Voorloopig hebben de zeer hoge suikerprijzen nog grooten invloed gehad, met name op eenige minder courante fondsen; hoewel ook aandelen H.V.A., Vorstenlanden, enz., goed van de betere stemming hebben kunnen profiteren.

De overige cultuurwaarden, doch vooral rubbers, zijn in deze stemming geheel medegegaan, zoodat de berichtperiode voor deze rubrieken werd afgesloten met aanmerkelijk verhoogde prijsnoteringen.

De petroleummarkt heeft, wat aandelen Koninklijke Petroleum betreft, den invloed ondervonden van den eenigszins verbeterden sterlingkoers, waarbij zich de overige fondsen uit deze afdeling, als aandelen Geconsolideerde, geheel aansloten.

	23 Dec.	24 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	188 ¹ / ₂	188 ¹ / ₂	188 ¹ / ₂	—
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	216 ³ / ₄	216 ⁷ / ₈	218 ³ / ₄	+ 2
Rotterd. Bankvereniging ..	143	143	143	—
Amst. Superfosfaatfabriek..	134 ³ / ₄	134 ³ / ₄	133 ³ / ₄	- 1
Van Berkel's Patent	135 ³ / ₄	136	137	+ 1 ¹ / ₄
Insulinde Oliefabriek	222 ³ / ₄	222 ³ / ₄	227	+ 4 ¹ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	99 ³ / ₈	99 ¹ / ₂	100 ¹ / ₄	+ ⁷ / ₈
Ned. Scheepsbouw-Mij.	143	142 ¹ / ₂	142 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
Philips' Gloeilampenfabriek	845	845	850	+ 5
R. S. Stokvis & Zonen	567	562 ³ / ₄	559	- 8
Vereenigde Blikfabrieken ...	130 ¹ / ₄	132	132 ¹ / ₄	+ 2
Compania Mercantil Argent.	254	257 ¹ / ₂	260	+ 6

	23 Dec.	24 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	278 ³ / ₈	281 ¹ / ₄	285 ¹ / ₂	+ 7 ¹ / ₈
Handelsver. Amsterdam ..	602	611 ¹ / ₂	624 ¹ / ₂	+ 22 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	114 ¹ / ₂	114 ¹ / ₂	114 ¹ / ₂	—
Linde Teves & Stokvis	195	195	197	+ 2
VanNierop&Co's Handel-Mij	179	180	182 ¹ / ₂	+ 3 ¹ / ₂
Tels & Co's Handel-Mij	138 ¹ / ₄	139 ¹ / ₄	138 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	273 ¹ / ₂	278 ¹ / ₂	285	+ 11 ¹ / ₂
Kon. Petroleum-Mij.	783 ¹ / ₂	790	805	+ 21 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.	70 ¹ / ₂	70	70 ¹ / ₂	—
Steauna Romana Petr.-Mij. .	141	142 ¹ / ₂	142 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Amsterdam-Rubber-Mij.	252 ³ / ₄	238 ¹ / ₂	245 ³ / ₄	- 7
Nederl.-Rubber-Mij.	113 ¹ / ₂	115	116	+ 2 ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij.	306 ¹ / ₂	315	325	+ 18 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij	441	438 ¹ / ₂	440	- 1
Medan-Tabak-Maatschappij.	224 ¹ / ₂	220 ³ / ₄	225	+ 1 ¹ / ₂
Senembah-Maatschappij ..	430	436	440	+ 10

Scheepvaarten bleven vast gestemd, ondanks het feit, dat de kwestie van de overneming der Duitsche schepen door de Holland-Amerika Lijn en den Koninklijken Hollandschen Lloyd nog niet is geregeld.

	23 Dec.	24 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	467 ¹ / ₄	472	479 ¹ / ₂	+ 12 ¹ / ₄
" " "gem.eig.	452	455	463 ³ / ₄	+ 11 ³ / ₄
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. .	284	284	284	—
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	174 ¹ / ₂	174 ¹ / ₂	165	- 9 ¹ / ₂
Hollandsche Stoomboot-Mij.	231 ¹ / ₂	234 ¹ / ₂	242 ¹ / ₂	+ 11
Java-China-Japan-Lijn. . .	323	328	332	+ 9
Kon. Hollandsche Lloyd ..	183 ³ / ₄	184 ¹ / ₂	186 ¹ / ₄	+ 2 ¹ / ₂
Kon. Ned. Stoomb.-Mij. . .	237 ¹ / ₄	241 ³ / ₄	247 ¹ / ₂	+ 10 ¹ / ₄
Kon. Paketvaart-Mij.	236 ¹ / ₂	236	233 ¹ / ₂	- 3
Maatschappij Zeevaart	325	330 ¹ / ₄	345	+ 20
Nederl. Scheepvaart-Unie. .	289 ¹ / ₄	291 ³ / ₄	296	+ 6 ¹ / ₄
Nievelt Goudriaan	549 ¹ / ₂	549	555	+ 5 ¹ / ₂
Rotterdamsche Lloyd	295	303	307	+ 12
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	329	330	330	+ 1
" " „Nederland” ..	357	361	368 ¹ / ₂	+ 11 ¹ / ₂
" " „Noordzee” ..	152	153	155	+ 3
" " „Oostzee” ..	320	320	320	—

De Amerikaanse markt volgde volkomen de aanwijzingen van Wallstreet, zoodat hier geen fluctuaties van grooten omvang zijn te registreeren.

	23 Dec.	24 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	148	148	150 ⁷ / ₁₆	+ 2 ⁷ / ₁₆
Anaconda Copper	126 ⁷ / ₁₆	126 ¹³ / ₁₆	129 ¹ / ₄	+ 2 ¹³ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	112 ⁷ / ₁₆	112 ⁷ / ₈	114	+ 1 ⁷ / ₁₆
Atchison Topeka	90 ¹ / ₁₆	90 ¹ / ₁₆	89 ⁷ / ₈	- 3 ¹ / ₁₆
Southern Pacific	107 ³ / ₄	107 ³ / ₄	109 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₂
Union Pacific	131 ¹ / ₁₆	132	133 ¹³ / ₁₆	+ 2 ⁷ / ₈
Int.Merc.Marine afgest.	52 ¹ / ₄	52 ¹ / ₈	53 ¹ / ₁₆	+ 1 ¹³ / ₁₆
" " " " prefs.	164 ¹³ / ₁₆	164 ¹ / ₂	165 ⁷ / ₈	+ 1 ¹³ / ₁₆

De geldmarkt werd tegen het einde van het jaar iets minder ruim; enkele prolongaties werden aangezegd, terwijl de notering voor prolongatiegeld tot 5 pCt. is gestegen.

GOEDERENHANDEL.
GRANEN.

30 December 1919.

Berichten uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika over de te velde staande wintertarwe vermelden nog steeds insectenschade en vrees voor de gevolgen der onvoldoende sneeuwbedekking. Deze laatste schijnt echter hier en daar iets beter te zijn geworden. Nu sedert 15 December de tarwehandel in de Vereenigde Staten is vrijgegeven, is daar voor de graanhandelaren het bedrijf levendiger geworden; de prijzen blijven zich bewegen boven het door de regering gegarandeerde minimum. Voor den export gelden nog dezelfde bezwaren als in onze vorige berichten vermeld en het plan, om op crediet aan de noodlijdende Europeesche landen te leveren, heeft vastere vorm aangenomen. Er is sprake van een daarvoor door de Amerikaansche regering gesteld crediet van honderd millioen dollar. Duitschland schijnt voorloopig die hulp niet noodig te hebben, want voor Deutsche rekening is men, volgens een Amerikaansch bericht, bezig te Chicago inkoop te doen tegen betaling van \$ 45.000.000 aan Chineesche en Zuid-Amerikaansche effecten.

Oogstberichten uit de West-Europeesche landen zijn ook al niet zoo gunstig als zij eenigen tijd geleden waren. Zowel uit Engeland en Frankrijk als uit België hoort men van verminderden tarweuitzaai. Als oorzaken worden opgegeven de te lage prijzen, welke door de regeringen worden gegarandeerd en gebrek aan arbeidskracht en meststoffen. In Engeland wordt zelfs beweerd, dat in vorige jaren gescheurd land weder tot grasland wordt teruggebracht, ter-

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mats Dec.	Haver Dec.	Tarwe Jan.	Mats Jan.	Lijnzaad Febr. 1
27 Dec. '19	226	134 ³ / ₄	80 ¹ / ₄	13,10	6,45	19,65
20 " '19	226	144 ¹ / ₄	81 ¹ / ₈	13,05	6,30	23,20
27 Dec. '18	226	157 ¹ / ₈	68 ³ / ₄	11,85	5,25	19,50
27 Dec. '17	226	127 ³ / ₄	78 ¹ / ₂	12,65	6,85	16,—
27 Dec. '16	181 ¹ / ₂	92	50 ¹ / ₈	12,—	7,90	23,95
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ³ / ₈ ¹⁾	36 ¹ / ₂ ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	29 Dec. 1919	22 Dec. 1919	29 Dec. 1918
Tarwe	—	—	—
Rogge (No. 2 Western) ..	—	—	—
Mais (La Plata)	340,—	340,—	—
Gerst (48 lb. feeding)	440,—	440,—	—
Haver (38 lb. white clipped)	21,—	19,50	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	260,—	260,—	—
Lijnzaad (La Plata)	820,—	820,—	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	22-27 Dec. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. t/daak 1918	22-27 Dec. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. t/daak 1918	1919	1918
Tarwe	12.800	237.141	30.245	—	147.628	2.920	384.769	33.165
Rogge	—	15.960	—	—	25.653	—	41.613	—
Boekweit	—	4.170	—	—	—	—	4.170	—
Mais	3.903	217.369	—	—	26.519	4.590	243.888	4.590
Gerst	—	72.130	—	—	63.065	—	135.195	—
Haver	3.361	43.657	—	—	7.633	—	51.290	—
Lijnzaad	356	90.290	—	—	25.596	—	115.886	—
Lijnkoek	5.515	88.172	—	—	500	—	88.672	—
Tarwemeel	867	48.885	756	—	37.435	6.068	86.320	6.824
Andere meelsoorten	113	37.109	25.101	—	10.708	4.286	47.817	29.387

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Tarwe	—	230.143	414.387	—	—	—	230.143	414.387
Mais	—	14.372	99.000	—	—	—	14.372	99.000
Rogge	—	56.712	5.174	—	—	—	56.712	5.174
Tarwemeel	—	144.506	83.531	—	—	8.807	144.506	92.338
Gerst	—	62.537	29.834	—	—	—	62.537	29.834
Haver	—	123.757	—	—	—	—	123.757	—
Lijnkoeken	—	2.412	—	—	—	—	2.412	—
Andere meelsoorten	—	122.238	47.096	—	—	9.510	122.238	56.606

wijl tevens hier en daar voor andere graansoorten de uitzaai ten koste van tarwe schijnt te zijn uitgebreid. In de vakbladen heeft echter in den laatsten tijd eene Engelsche berekening van het tarwe-overschot, dat in het komende jaar in de uitvoerlanden beschikbaar zal zijn, de ronde gedaan. Die berekening leidt tot het resultaat, dat in het komende seizoen volop tarwe beschikbaar zal zijn en dat zelfs de te verwachten overschotten eenige tientallen procenten meer zullen bedragen dan de behoefte in de importlanden. Bij deze berekening is in aanmerking genomen, dat de nieuwe tarweoogst in Australië geen overschot zal opleveren, dat Britsch-Indië matig zal bijdragen tot de voorziening van Europa en dat Argentinië eene ruime opbrengst van tarwe ter beschikking zal hebben. Deze drie veronderstellingen zijn tot nog toe in overeenstemming met den tegenwoordigen toestand.

In Argentinië is het weder den laatsten tijd zelfs zeer gunstig geworden voor den oogst van haver, tarwe en lijnzaad. De regen, waarvan in vorige weekberichten sprake was, heeft namelijk reeds geruimen tijd opgehouden en het is nu zoo droog, dat in de afgelopen week maïs in Argentinië vrij sterk in prijs is gestegen. Blijkbaar is alle vrees voor tegenvallers in de opbrengst van tarwe, haver en lijnzaad verdwenen, want voor al deze artikelen is de markt flauw met lagere prijzen, vooral voor lijnzaad. Van dit artikel is in den laatsten tijd de prijs in Argentinië bij groote sprongen gedaald, zoodat hij nu ongeveer 4½ Pesos per 100 K.G. lager is dan bij het begin der maand. Ook in Noord-Amerika, waar Argentijnsch lijnzaad in zoo sterke mate is gekocht, is, in overeenstemming met de Argentijnsche markt, lijnzaad weder veel goedkoper te koop dan eenigen tijd geleden. Ook maïs is daar de laatste dagen vrij sterk in prijs gedaald, welke beweging eenigszins door haver is gevolgd. Amerikaansche graansoorten blijven echter nog steeds ver boven de prijzen, welke men in de meeste landen van Europa kan betalen.

Ondanks de omstandigheid, dat de afgelopen week voor zoo'n groot gedeelte uit feestdagen bestond, heeft de graanmarkt juist in de laatste helft dier week weder meer levendigheid vertoond dan in den laatsten tijd het geval was geweest. Men dient daarbij in aanmerking te nemen, dat in Noord- en Zuid-Amerika de 2de Kerstdag niet gevierd wordt en evenmin, zoals in Engeland en ook gedeeltelijk in Nederland, Zaterdag 27 December als vacantedag is beschouwd. Gisteren heeft zich de betere stemming ook in Europa merkbaar gemaakt en voor maïs zijn nu ook hier betere prijzen te krijgen. In Scandinavië was reeds de vorige week meer attentie en daarheen zijn vrij omvangrijke zaken in maïs en lijnzaad afgesloten. De verbetering der kroonkoersen heeft daartoe medegewerkt. Ook mag als oorzaak worden aangegeven, dat de vrachtenmarkt meer stabiliteit heeft vertoond, misschien in verband met de ruime bevrachtingen van Argentinië naar Britsche havens.

Nederland. In de afgelopen week heeft maïs aan de Nederlandsche markten nog weder verdere prijsdaling ondergaan tot ver beneden de pariteit van Argentinië, het eenige uitvoerland, dat tegenwoordig in aanmerking komt. Tot lage prijzen zijn echter geleidelijk vrij veel zaken tot stand gekomen en gisteren had het aanbod van loco maïs vrijwel geheel opgehouden. De regering zal nu spoedig weder aan de markt komen met een gedeelte van haren voorraad, doch niettegenstaande dit vooruitzicht bestaat er meerdere attentie tot hoogere prijzen voor stoomende en spoedig af te laden maïs. Ook haver is vaster en tot belangrijk hogere prijzen te plaatsen, welke echter nog niet in overeenstemming zijn met het niveau, waarop haverprijzen zich in Amerika bewegen. La Plata-haver, waarin geregeld zaken naar Engeland en Frankrijk worden gedaan, koopt men hier nog steeds slechts bij hooge uitzondering. Van lijnkoeken is eveneens het overvloedige aanbod verdwenen en de prijs heeft zich reeds flink kunnen herstellen.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 26 November 1919.

Niettegenstaande de ongunstige omstandigheden is de prijs van Amerikaansche katoen de laatste week bijna dagelijks gestegen. Het Census-Bureaubericht van verleden Vrijdag gaf een hoeveelheid geginde katoen aan van 7.577.000 balen tegen 8.706.000 balen verleden jaar, hetgeen ongeveer met de verwachtingen overeenkwam. De financiële positie en arbeidsmoeilijkheden in Amerika houden een verdere verhoging tegen, maar de vraag van den handel blijft goed, speciaal voor de betere soorten, welke zeer schaarsch zijn; daarin schijnt voorloopig niet veel verbetering te komen. Egyptische katoen is wat duurder, hoewel receipts in Alexandrië grooter zijn dan verleden

jaar, doch de vraag blijft zeer goed en men verwacht later nog hogere prijzen.

Zooewel in cops als in bundelgarens zijn flinke zaken voor binnenlandsch gebruik gedaan en prijzen zijn minstens 1 d. per lb. hoger. Spinners vreezen een verdere loonsverhoging in het aanstaande voorjaar en wenschen dus niet lang vooruit te verkoopen. De exporthandel zoowel in Amerikaansche als Egyptische garens blijft zeer levendig en vele spinners van Egyptische garens zijn niet bereid verdere orders aan te nemen in verband met de groote hoeveelheden, die zij reeds geboekt hebben. Prijzen zijn 2 d. per lb. duurder, maar dit houdt de vraag niet tegen.

Wat manufacturen betreft, wordt het voor koopers steeds moeilijker zich te voorzien, daar prijzen geregeld blijven stijgen. Verleden week vermeldten wij reeds de waarschijnlijke loonsverhoging in de weverijen, doch zoowel de blekerijen als de ververijen hebben nu hare tarieven verhoogd. Verkoopers worden wel huiverig meer te verkoopen, doch er komen nog steeds nieuwe orders binnen, vooral van Indië, dat in de laatste maanden veel te weinig gekocht heeft. De vertragingen in het telegramverkeer worden in plaats van minder hoe langer hoe grooter, zoodat het geven van vaste offertes op omgaand kabelantwoord bijna niet meer mogelijk is.

19 Nov. 26 Nov.

19 Nov. 26 Nov.

Liverpoolnoteringen (loco) T.T. op Indië . . . 2/0¼, 2/2¼
F.G.F. Sakellaridis 40,50 41,00 T.T. op Hongkong 4/10 5/1¼
G.F. No. 1 Oomra 16,10 16,40 T.T. op Shanghai 7/0 7/4

SUIKER.

De stemming op de Suikermarkten der wereld blijft zeer vast.

De noteringen voor witte Javasuiker werden te Londen verhoogd tot 77 s./3 d. f.o.b. voor December-afschep en 78 s./6 d. voor Januari-afschep, echter tot dusver zonder koopers daartoe. Stoomende partijen werden tot 77 s./6 d. c.i.f. afgedaan.

Op Java wordt de markt voor disponibile suiker door speculanten gemanipuleerd, zoodat de prijs voor witte suiker kon oploopen tot f 47,— p. pic., waartoe afdoeningen plaats vonden. Voor nieuwen oogst is de positie onveranderd. De Vereenigde Javasuiker Producenten hebben onlangs den duur der vereeniging verlengd tot 31 Dec. 1921.

De November-afschepingen van Java hebben 160.000 ton bedragen tegen 220.000 ton verleden jaar.

In Amerika heeft de Senaat goedgekeurd, dat de Sugar Equalization Board tot ult. Dec. 1920 in werking blijft, doch de Louisiana en Amerikaansche Bietsuiker zal op 30 Juni vrijgegeven worden.

De Cuba-statistiek luidt:

	1919	1918
Weekaanvoeren tot 20 Dec.	33.000	22.699
Totale aanvoeren sedert 1 Dec.	49.000	22.699
Werkende fabrieken	90	50

Van den nieuwen Cuba-oogst is ongeveer een derde reeds verkocht. De oogst wordt door Himley op 4.446.000 tons getaxeerd.

VERKEERSWEZEN.

RIJNVAART.

Week van 22 tot 29 December 1919.

In de afgelopen week was de vraag naar scheepsruimte iets minder dan in de vorige week. Er was voldoende scheepsruimte te Rotterdam voorradig. De scheepshuren bedroegen voor ladingen naar den Bovenrijn 4½/6 cents per ton per dag, terwijl voor lagerschepen te Rotterdam 6/7 cents per ton per dag werd betaald. Om in Antwerpen te gaan laden bedroeg de huur 8/10 cents per ton per dag. Het sleeploon werd genoteerd met het 180-cents-tarief.

De huren te Ruhrort bedroegen voor kolenladingen naar den Bovenrijn, als voorheen, 30 pf. per ton per dag, terwijl het sleeploon met Mk. 28.—/31.— per ton Ruhrort-Mannheim en Mk. 25.—/30.— Mannheim-Strasbourg werd genoteerd.

De verladingen in de Ruhrhavens gingen iets beter en het is te verwachten, dat deze in de eerstvolgende dagen nog beter zullen worden, indien de waterstand niet hoger wordt.

De exportverladingen naar Rotterdam gingen ook iets vlotter. De vracht werd genoteerd met f 0,90/1,— per ton Ruhr—Rotterdam.

Het water was de geheele week wassende en Cauber Pegel bereikte einde der week een stand van ca. Mtr. 6,—. Nog steeds wordt van den Bovenrijn was gemeld en te verwachten is, dat wij in de eerste dagen een waterstand op den Rijn zullen hebben zoo hoog, als in jaren niet is voorgekomen, waardoor de beladingen in de Ruhrhavens en ook het sleepbedrijf zeer grooten hinder zullen ondervinden.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

'S-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

LEEUWARDEN

GRONINGEN

Telefoon 1555

ARNHEM

Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

"De Zweedsche Handelsbank"
Filiaal-net

ÖSTERSUND
SUNDSVALL
GÄVLE
STOCKHÖLM
GÖTEBORG
JÖNKÖPING
HÄLSINGBORG
MÄLMÖ

Bankzaken met Zweden.

Stockholms Handelsbank
Kapitaal en fondsen Kr. 140.000.000
vereinigt met
Bankakt. bol. Södra Sverige Helsingborg
Kapitaal en fondsen Kr. 45.000.000
onder den naam van
A. B. Svenska Handelsbanken
(„DE ZWEEDESCHE HANDELSBANK”)

Hoofdkantoor te **STOCKHÖLM.**

Telegram-adres: „HANDELSBANK”.

De „Svenska Handelsbanken” is volkomen toegerust om aan al Uwe eischen te voldoen dank zij haar over geheel Zweden verspreide 254 bijkantoren: in de hoofdstad, de grootste handelssteden, de ijzer-, papier- en andere industriele gebieden, het houtdistrict, de landbouwende deelen van het land, de zeehavens — zie de kaart. Groote kaart in kleuren met complete lijst van alle daarop voorkomende plaatsen, zoowel als alle verdere inlichtingen worden op aanvraag verstrekt.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en Vrachtdienst met nieuwe, moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM EN ZUID-AMERIKA

VIA

PLYMOUTH, BOULOGNE s/M., CORUÑA, LISSABON, LAS PALMAS, PERNAMBUCO, BAHIA, RIO DE JANEIRO, SANTOS, MONTEVIDEO en BUENOS AIRES.

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wester-Suikerraffinaderij AMSTERDAM

GROOTSTE RAFFINADERIJ
IN NEDERLAND

Levert de mooiste Suiker, omdat haar zuiveringsvermogen het grootst is.

Produceert behalve alle soorten Melissuiker en Basterds:

Cristallen, groote en kleine, Klontjes (Cubes), Theeklontjes, Crushed (brokken) Tabletten, Brooden, Poedersuiker, fijne Suikers voor Vruchtengebruik, enz. enz.

VAN RIJN'S
MOSTERD
MOSTERDPOEDER
AZIJN
UITRECHT

ADVERTEERDERS!

Raadpleegt bij het maken van Uwe plannen

NIJGH & VAN DITMAR'S
Algem. Advertentiebureau

Dit adviseert U bij het ontwerpen van Uwe reclames voor alle landen der wereld

Gevestigd sedert 1837

ROTTERDAM, WIJNHAVEN 113

BIJKANTOREN:

AMSTERDAM, N.Z. VOORBURG WAL 157

'S-GRAVENHAGE, BUITENHOF 48

HAARLEM, SPAARNE 3

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370

Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

DE FRIESCHE BANK

LEEWARDEN, BOLSWARD, DOKKUM, DRACHTEN, FRANEKER, GORREDIJK, HARLINGEN,
HEERENVEEN, JOURE, LEMMER, SNEEK, STEENWIJK EN WOLVEGA.

GESTORT KAPITAAL f 3.000.000,—

RESERVE f 300.000,—

Billijk incasso-tarief voor geheel Friesland en Noordelijk Overijsel.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN, OP DEZEN TERMIJN GESTORT, ZIJN NA AFLOOP
VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STIL-
ZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER
HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek

DELFT

ARTIKELEN:

Gist
Brandspiritus
Zuivere spiritus
Foezelolie
Amyl-alcohol
Aether Sulfuricus
Narcose æther
Kurken en
Gedroogde Spoeling

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expediteurs en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

TE 'S-GRAVENHAGE.

Van 2 Januari a.s. af zijn:

Betaalbaar:

de losbare 4 1/2 % Algemeene Hypotheek-
brieven, en de coupons der 4 %, 4 1/2 %
en 5 % Algemeene Hypotheekbrieven,
vervallende 2 Januari 1920.

De omgelote 4 % Algemeene Hypo-
theekbrieven kunnen eenig en uitsluitend
in de maand Januari 1920 tegen 4 1/2 %
Algemeene Hypotheekbrieven worden
omgewisseld

te 's-Gravenhage

TEN KANTORE DER BANK.

te Amsterdam

bij de ASSOCIATIE-CASSA.

te Rotterdam

bij MARX & Co's BANK.

DE GRONINGER BANK

Groningen, Winschoten, Stadskanaal, Wildervank,
Veendam, Sappemeer, Delfzijl, Emmen, Hooge-
veen en Ter Apel (Firma TIMMERMAN & SASSEN)

Kapitaal f 6.000.000,— Geplaatst en gestort f 4.598.000,—

Reserves f 401.498,23

VERRICHT ALLE BANKZAKEN

Belast zich met het incasseeren van wissels op binnen-
en buitenland

PRACTISCH EFFECTENBOEK

Prijs f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ. Rotterdam

NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK TE VEENDAM

Kapitaal f 4.000.000,—

Pandbrieven ruim 37 miljoen.

Directie { Mr. M. J. BOS.
Mr. R. DOJES
(tijdelijk Directeur).

Reserve f 1.062.309,99

Hypotheeken ruim 38 miljoen.

Koers { 5 pCt. Pandbrieven 100 pCt.
4 1/2 " " " 93 " "

Hypotheekrente vanaf 5 1/4 pCt.

GRONINGSCHЕ CREDIET- EN HANDELSBANK

GRONINGEN, APELDOORN, APPINGEDAM, ASSEN EN VEENDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Geplaatst en volgestort f 2.500.000,—

Reserves ruim. . . . . f 478.000,—

VERSCHAFT BEDRIJFSKAPITAAL AAN
LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID

INCASSO — DEPOSITO — SAFE DEPOSIT

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

„GELRIA”

ROTTERDAM

Maatschappelijk Kapitaal f 2.500.000,—
waarvan geplaatst f 500.000,—

**TRANSPORT- en
BRANDVERZEKERING**

DIREKTIE:

C. TH. DAAMS

H. G. SCHUDDEBEURS

Kantoor WIJNHAVEN 103

Telefoon No. 13883 Telegr.-Adres: „VERMAAGEL”

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw

„FIJENOORD”

ROTTERDAM

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

N.V. VAN DER LELY'S TOUWFABRIEKEN

ROTTERDAM,

Boompjes 93.

Telefoon: 3277 en 3296.

Telegr.-adr.: Vanderlely.

AMSTERDAM,

Prins Hendrikkade 18/7.

Telefoon: 7415 N.

Tel.-adr.: Vanderlely-touw.

GRONINGEN,

Der - A - Brug.

Telefoon: 1035.

Telegr.-adr.: Vanderlely.

FABRIEKEN TE MAASSLUIS.

SCHEEPSTROSSEN in alle soorten en afmetingen.

VISSCHERIJTOUWWERK.

Geteerd en ongeteerd Manila-, Sisal-, Nieuw-Zeeland-,
Bombay- en Russisch henneptouw.

Cocostouw.

TRANSMISSIESNAREN met en zonder reguleerbare
koppelingen.

STAALDRAADTOUW voor Scheepsgebruik, Liften,
Mijnen- en Hijschwerktuigen. IJzerwant en Hercules.

ALLE SOORTEN PAK- EN BINDTOUW

STANDARD BANK OF SOUTH AFRICA, LTD. ROTTERDAM AMSTERDAM

HOOFDKANTOOR: 10 CLEMENTS LANE, LONDON, E.C., 4

AGENTSCHAP: NEW YORK, 68 WALL STREET

	f	12.— = £ 1.—
MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL	f	120.000.000,—
GEPLAATST KAPITAAL	f	75.000.000,—
GESTORT KAPITAAL	„	18.750.000,—
RESERVEFONDS	„	26.400.000,—

Meer dan 350 kantoren in Zuid-Afrika en elders

BEHANDELING VAN
BANKZAKEN MET ALLE WERELDDEELEN

